

“Hol vannak? Mi? Hogy itt? Akkor miért nem látom?- kérdezed Te, tőlem a vaktól. Manapság a környezetünkben több látássérült - köztük a vakok is - olyan szinten élnek a társadalomban, hogy akik látnak, pont ők nem látják őket. Na nem azért, mert nem akarják látni, mert jobb lenne, ha... Hanem azért, mert életvitelük, felfogásuk és beilleszkedésük – ha lassan is - olyan szintre kezd emelkedni, hogy apróbb eltérésekkel, de ugyanolyanok, mint mindenki másé. Jönnek-mennek, dolgoznak, szórakoznak, élnek és éltetnek. Meg persze van olyan is, aki otthon kuksol... Viccelődnek, segítenek, utaznak és folytathatnám. Persze mindezt egyéntől függően. Ha nem figyelsz fel a fehér botjukra, mert magaddal vagy elfoglalva, ők akkor is felszállnak egy buszra. Ha te azon morogsz, hogy egy hipermarketben az árak számait nem látod, mert azok annyira kicsik, a gyengénlátó az orrával olvas, de ezen nem hökkensz meg, mert betudod ugyanannak, mint a te problémád. Ebben a könyvben több felvonásos pillanatképet kaphat az olvasó arról, hogy mint látássérült, hogyan élem a mindennapjaimat; miképp teszem a dolgomat, hogyan oldok meg helyzeteket. Mint ahogy Shakespeare, aki egyszerre volt színész és író, én ugyanúgy játszom és rendezem a saját életemet... Mindezt gondolataim áradatával, sajátos véleményemmel és meglátásaimmal. Ha csak mesének olvasod, az sem baj. De ha megtaníthatlak pár dologra, vagy feltárhatok benned néhány fekete lyukat, akkor jó érzéssel teszem le a tollat.”

Jenei András

Látó Shakespeare

A látó Shakespeare

Jenei András

A látó Shakespeare

Írta: Jenei András

A borító Kaszás Zsófia munkája

Korrektúra: „Angyal”

A könyv Budaörs Város Önkormányzatának
támogatásával készült.

Budaörs Város Önkormányzata

Copyright © Jenei András, 2012
Minden jog fenntartva!

Magánkiadás

Előhang

Az életünk egy olyan színdarab, amiben néha te vagy a színész és a lámpák fényén túl nem látsz, én meg a rendező, aki ott ül a nézőtéren a sötétben és irányít, máskor meg én vagyok ott fent és te rendezel...

Egy ember életének rengeteg szakasza van. Elindulhatnék a megszületéstől úgy, hogy kitérek gyerekkorom megannyi szép és kevésbé szép részére, de ha mindannyian megelégszünk az elmúlt hat évből csupán csak az utolsókkal, kézbe vehető az az írás, aminek *Az enyém* lett a címe. Abban elmeséltem, hogy miképp vágott – azaz csak akart – a földre az, hogy megvakultam, hogy leálltak a veséim (mindez ugye az akkor még bennem lakozó cukorbetegség miatt), hogyan jutottam el a transzplantációig és azt is, hogy mindezt hogyan éltem meg. Én, belülről, a saját szemszögemből. Az az én sorsom volt – most is a sors visz tovább, meg az akaraterőm –, az én életem, az én történetem... Az enyém volt.

Ez a mostani könyv azt (is) igyekszik elmesélni, hogy miképp élek most. Hol, hogyan indítottam az életem ezen új szakaszát tovább, lezárva egy „csak azért is végigcsinálom” korszakot, mi minden zajlik manapság a mindennapokban velem és körülöttem – még mindig vakon, továbbra is a saját szemszögemből és pártatlanul.

Itt vagyok – megannyi sorstársammal együtt – és ugyanúgy, azaz majdnem ugyanúgy élünk, mint bárki.

A történet így lehetne bárkié.

Le kell szögezmem, hogy mindaz, amit ebben a könyvben leírok, közel sem teljes. Sok esetben talán furcsán száraznak tűnik, vagy esetenként keveset mond, de a gondolatok és meglátások az én meglátásaim, gondolataim.

Gyakran tűnhet túl magabiztosnak, talán kissé önteltnek is, de ez csak azért van, hogy önmagának könnyebb legyen, másrészt meg valahol bizonyítsam azt, hogy ez igenis lehetséges!

Akadnak látássérültek – köztük néha én is –, akik jobban megijednek egy-egy feladattól, többet morfondíroznak azon, hogy menjenek-e, vagy ne? Kérjenek segítséget, vagy ne? Mi történik akkor, ha...?

Én is úgy gondolom, hogy a tettek halála a sok gondolkodás!

...ha azt hiszed, hogy előtted az asztal egy szilárd tárgy, jusson eszedbe, hogy az is atomokból épül fel és a te szemed sem látja a parányi részecskék miniatűr mozgását, amiből te a kemény bútort már észleled...

Ez egy olyan előadás, aminek igazán nincs eleje, nincs vége, csak a középrész. Merthogy mindössze egy pillanatkép az életből, pont úgy összevissza, mint ahogy az történik...

Rendezés nélkül, vagy valaki rendezése által.

Köszönöm Budaörsnek, hogy befogadott, hogy lát velem és helyettem; engedi, hogy éljem életem egy olyan irányba, ahova jó célokat tudok kitűzni, ahol szórakozhatok, intézhetem dolgaim, dolgozhatok.

Köszönöm munkahelyemnek (BULAKE) a feladatokat, a mindennapi tanulást és azt, hogy végre én segíthetek és így más is segíthet.

Nyitány

...Fenyőfák felett suhantam, és amikor megfordultam, hogy LÁSSAM végre, ki az, aki húz maga felé az égen, elzsibbadt a karom, a fejem csak balra fordult, jobbra nem.

Mi az, hogy képtelen vagyok a fejem elfordítani? Ez mekkora baromság megint?

„pitty-pitty-pitty-pitty... es ist fünf uhr...pitty-pitty-pitty-pitty”

Kinyitottam a szemem és a hátam mögül kihúzva a kezem, megnyomtam az órán a „csend” gombot.

Reggel volt. Öt óra. Ott feküdtem az ágyamban és lassan kezdett tisztulni a kép: reggel van, ébredés van, hétfő van...

- Na, akkor hallelujja! - ültem fel, majd miután kicsoszogtam mezítláb a mosdóba, félúton nyújtózkodtam egyet.

Belépve a már majdnem megszokott albérletem fürdőszobájába, ahonnan aztán továbbjutva megérkezhettem a wc-be is, és a ki szellőzőn keresztül beleszagoltam a kinti levegőbe.

„Igen, érzem a friss levegőt, meg a száradó ruhák öblítőszagát.” Ez az egyetlen hely a lakásban, ami - kivéve, ha kinyitom az ablakot - mindig megmutatja nekem a kinti levegőt. (Mire nem jó egy optimálisan megtervezett és kivitelezett szellőző!) Legyen abban hideg, téli, vagy tavaszi illat; legyen benne egy az utcán elrobogó busz, vagy elsétáló ember kopogásának hangja.

„Kint is reggel van, ébred a város. Ez jó!”

Két hónappal ezelőtt egy erőteljes gondolatra, no meg a baráti segítségre, (ahonnan kaptam jó pár hirdetést), úgy jött össze az albérlet, ahogy egy mese megvalósul.

Szerettem volna végre önállóan élni valahol, ahol én, azaz én lakom egyedül - vagy inkább valakivel - és mindent úgy megélni, ahogy nekem jó.

Hogy miért vártam eddig? Mi fogott vissza?

Talán meg kellett érnem rá. Talán elhittem magammal, hogy nincs jó hely... Mérlegeltem sokat és sokszor, de valamiért eddig a „langyos víz” nyert. Aztán felébredtek a vágyaim, amikben szabad, szabadabb lehetek, és csak magamhoz kell alkalmazkodnom majd.

Nem más ember hangjára ébredni, vagy arra, hogy hányan nézik végig, amíg megcsinálom a kávémat; sorban állni a fürdőhöz; hasra esni egy, vagy még inkább három macskában (hozzáteszem, imádom őket, de azt gondolom, az állatoknak is megvan a helyük és ez nem az én kávézási időmben az ölem. S ugyan nagyon sokat adtak, adnak nekem ők – köztük a kedvencem, egy éjfékete lánycica, aki nem pimasz és tanítás nélkül tudja, hol a helye –, de néha be tudtam sokallni tőlük.)

Szóval szerettem volna egy kis lakást, ahol alhatok, ehetek, dolgozhatok, tisztálkodhatok, és a szabadidőmben hallgathatok zenét – akár hangosabban is –, nézhetek egy filmet, vagy akár egész nap olvashatok, mindezt nem fejhallgatóval, hogy ne az járjon a fejemben: a képernyőolvasó hangja zavaró lehet, ahogy monoton karattyol.

Bárkit hívhatok, és lehet vele kötetlenül – időt nem figyelve – beszélgetni, enni, meginni egy sört, vagy megnézni egy filmet, röhögni kegyetlen hangosan, mert az esik jól.

Jött egy sugallat és hozzá egy megerősítés (egy barát, aki talált öt hirdetést) és egy kis lámpaláz, amikor telefonáltam:

- Jó napot kívánok, a hirdetés felől érdeklődnék.
- Jó napot, mondaná a számot?
- Hát egy kis türelmet, de amíg megvan, a xy utcában van...
- Ja, az már elkelt.
- Köszönöm, viszhall!

Na, de ugye nem adjuk fel, van még négy, legalábbis a kezemben.

A második hívott nem vette fel, s nem volt időm tovább telefonálgatni, mert készülni kellett egy külföldi úthoz. Így azt

gondoltam, ha egy kicsit később ugyanezen a vonalon neki-futok, lesz még, csak a lendületet kell megtartani. Azt, ami ha megint belassulnék, majd továbblök a céljaim felé.

De eltelt néhány perc és megcsörrent a telefonom:

- Halló, kerestek erről a számról!

- Igen, a hirdetés...

... és megtudtam a részleteket: az albérlet olyan, amilyenre vadászok régóta; minden tökéletes és benne van. Egyetlen bibije van csak, hogy ma nem tudom megnézni, azaz ha egy hét múlva meglesz, megnézem...

És megvolt!

Az, hogy - mivel én szeretem tisztázni a részleteket -, közöltem, vak vagyok, senkit nem érdekelt. Merthogy miért is kellett volna, hogy ez akadály legyen? Ja, mert van, aki fél a vakoktól? Mit csinál ott egyedül; hogyan eszik-iszik, főz, mos, takarít? Mi van, ha...? Semmi! Van keze, lába, esze és megtanulta, hogy mit és hogyan és merre és ennyi. Majdnem úgy, ahogy egy másik ember; megfogja, megszagolja, rákeni...

Hogy volt-e bennem félelem az egyedül boldogulástól?

Valami volt, valami mindig van, de ezt nem nevezném félelemnek. Inkább csak valahogy olyan érzésnek, mint amikor az ember egész életében arra vágyik, hogy repülhessen, aztán, ha ott van, egy egészséges szorongás van benne.

„Na, hogy is oldom meg azt, ha főzni akarok; varrnom kell; bevásárlás és ügyintézés; milyen módon kamatoztathatom majd az évekkel ezelőtt megtanult önellátási dolgokat?

Hát úgy, ahogy majd lehet, ahogy kell, ahogy én meg tudom oldani. Ha meg nem tudom, biztos lesz valaki, akit megkérdezhetek, hogy ő hogyan csinálja. Lassabban, meg körültekintőbben, és ha nem sikerül elsőre, majd leginkább türelemmel magam felé.”

Aztán átvettem a kulcsokat.

Az engem körül vevő barátok folyamatosan ajánlották, hogy segítenek a költöztetésben; már-már nekem volt büntudatom attól, hogy szinte naponta meséltem el:

„- Köszí, tényleg jól esik, de egyelőre csak annyit hozok, ami a kezdéshez kell, de ha szükségem lesz segítségre, tényleg szólok!”

(Merthogy a költözés a családomtól történt és semmi bútort, vagy nagyobb dolgot nem kellett hozni; a lakás bútorozottan várt...)

Az első napokban próbálgattam magam bent a lakásban. Többször bejártam a helységeket, megtapogattam a szekrényeket, az ágyat, a fotelokat, és ha néha bele is rúgtam valamelyikbe, csak elmosolyogtam magam: Ej-ej, te vaksi!

Amikor ez megvolt, – miután a barátom megmutatta – meg kellett tennem egy rövidke utat kint a bejárati ajtón túl. Egy másnak pofonegyszerű utat, egészen az ajtótól a belső udvaron lévő kukáig. Semmi kemény terep, még egy vaknak se, de hát akkor is. Oké, nincsenek mozgó autók, még emberek se, talán valamelyik szomszéd, de hát akkor is!

No, ugorjuk meg, hiszen csak menni kell! Fogtam a botom és végigjárva a néhány méteres folyosót, hamar kiértem az udvarra, ott csak követnem kellett a falat, aztán megint, és mire végigzongoráztam magam, már jöttem is vissza.

„Ez is megvan, hát akkor irány a többi! Eldöntöttem, hogy ezentúl egyedül, akkor igenis mennem kell, csinálnom kell, mert nem lesz senki, aki helyettem...”

Lassan berendezkedtem és mire mindennek meglett a helye, már örömmel kiáltottam minden hazaérkezéskor... (Te jó ég, kimondhatom, hogy „haza”!) ... na, szóval, ahogy becsukom az ajtót és ráfordítom a kulcsot, csak annyit szólok:

„- Hellóó, otthon!”

Ja, hogy nem csak én zárom az ajtót.

Megint egy dolog, ami elgondolkoztatott: ha csöngetnek, akkor hogyan is viselkedik az ember?

Kérdez, aztán talán ajtót nyit és...

Hogy is csinálja ezt egy vak? Körülbelül ugyanígy. Annyi hozzá, hogy óvatosabb, hiszen ha ajtót nyit, még nem tudható, hogy kinek. Jó-jó, egy látó sem ismeri sokszor azt, akinek kinyitja vára bejáratát. Hát jobban figyelek majd a hangra, s ha nem ismerem, majd odafigyelek és aztán minden tökéletes lesz. (A kaputelefon azért igen nagy segítség, mert már akkor tudhatom, hogy ismerem-e az illetőt, amikor még csak a külső bejáratnál áll.)

Na, miután magamra kaptam végre valami ruhát, már mégsem innám meg a kávé egy szál papucsban, bekapcsoltam a rádiót és irány a konyha.

„- ... a monetáris tanács... emelkedett rekordokat döntögetve megint a benzin... katasztrófa és gyilkosság... emelik az adót...”

Megszokott mozdulatok sora követte egymást:

Bal kéz megkeresi a konyhasarok szélét, baloldalon hűtő, konyhapult, aztán jobbról az asztal... igen, itt a kávé poharam a tányéron, ahová tettem, ahol a helye.

Mennyire jó az, ha te, mint vak végre megtalálod a dolgaid, mert ahová tetted, ott is van? Nem máshol, na persze nem rossz szándékból, de mégsem ott, a hol keresed. Igen. Tegnap este elmosogattam, aztán amikor megszáradt, oda, azaz ide tettem, ahol a helye van. „- ...kettő-három-négy... huszonkettő-huszonhárom... huszonnégy... Oké, a kávé kész, akkor, amíg kiszellőzik a lakás, nyugodtan megiszom.

Ma jön a tréner és végre elkezdhetem (ismét) tanulni az új környezetemben a dolgokat, hogy itt is el tudjak egyedül jutni, botozva a munkahelyemre, vagy onnan haza. Elmehetek majd a városba megint, hiszen ha este egyedül indulok vissza, tudni fogom, hogy hol a sarok, a zebra, vagy éppen egy otffejtett reklámtábla.

„- Kedves hallgatók! Mi a véleményük arról, hogy zxy egy olyan...!”

Hát ez jó! Tényleg ez a legfontosabb hír? Na, persze, ez még jobb, mint az a sok baromság, ami a hírekben elhangzik.

Mivel a gondolataim igen erősen a munkán, az előző napi dolgaimon jártak, két korty és a reggeli elkészítése között vígan fütyörészni kezdtem. A dalocska egy vidám nóta dallama volt, s ahogy az eredetiben dalolnak a tengerészek, én is elkezdtem a kevés angoltudásommal imitálni. Senkit nem zavart, csak jól indíthattam a napot.

Elfogyott a kávé, így jöttek a többi műveletek, melyeket már úgy csináltam, hogy nem is figyeltem oda rá. Pont úgy, mint egy látó! Áthúz, megigazít, eltol, visszahúz, kinyit, trallalatrallala...

- Na, remélem, mára már elvitték a munkagépeket a ház elől, hogy végre kipróbálhassam, merre is van a buszmegálló - morfondíroztam, majd ahogy felkaptam a ruhám, benyomtam a számítógépen a bekapcsoló gombot.

(Hogy mekkora kalandpark egy vaknak, ha a járda tele van munkagödrökkel, derékmagasságban kifeszített szalagokkal, és a továbbjutás csak akkor lehetséges, ha kimerészkedsz az útra; autók között, árkokon és földszávon át...)

Amíg magához tért a gép, kisedtem a gyógyszereim a dobozból, amit előző nap fél óra alatt raktam oda, majd bekaptam a reggeli adagot. Megint egy momentum, amiről szót kell, hogy ejtsek.

Hogyan is néz ki nálam egy ilyen művelet, mármint az, hogy magamnak kirakom a heti tablettákat? A folyamat nagyjából annyi, hogy magam elé pakolom a rekeszeket, aztán sorba veszem a dobozokat, majd egyesével végigpakolom a gyógyszereket.

Azaz használom azon képességem és tudásom, amiben a tapintás az ujjaimon érvényesülhet, hozzáadva a fantáziám, hogy a dobozka rekeszei képpé formálódhassanak a fejemben.

Sokat jelentett az, hogy sok-sok évig dolgoztam az egészségügyben. Így ismerem a tabletták formáját, a dobozok nagyságát, szélességét, a tablettákat tartó levelek gömbölyűségét. Aztán aki ismeri a Braille betűket, hát manapság már majdnem minden dobozon ott virít ez a csuda jó írásrendszer, amiből egy látássérült leolvassa, ami neki kell.

(Ez a hat pontból – két oszlopban – álló írásmód a maga kombinációival alkalmas arra, hogy az ujjainkkal olvassunk.

Ja, hogy annak idején mégis jó lett volna megtanulnom? Lehet, de akkor ezt nem így tettem, most meg... lusta lennék? Az. Vagy csak kihasználok olyan dolgokat, amivel tudok boldogulni, s ehhez meg nem kell a Braille.

Azt gondolom, lassan a technika már mindenhol eljuthat oda, hogy beszélő eszközök segítik mindennapjainkat.

(Hogy a látássérültek közül többen nem ismerik a Braille-t, még később említtem majd.) De lesz-e olyan gyógyszerdoboz, ami így, vagy úgy megmondja nekem, hogy mi van belül? Miért ne? Már vannak erre próbálkozások; leolvasók, dobozra rakott mágnesszalagok, amin aztán nem csak a név van rajta, hanem még a tájékoztató is.

Na, de ha már gyógyszert kell szednem, akkor ezt is egyedül és önállóan. Mekkora áldás, hogy ezzel a pár szem tablettával és a beültetett szerveimmel végre ennyivel napfényesebb az élet! Hát igen. Két évvel ezelőtt mennyire más volt az, amit akkor élet-nek hívtam! Kétszer ennyi gyógyszer, naponta többször inzulin, diéták, rosszulletek, dialízis. S most egy nagy műtét és jó idő felépülés után itt teszem a dolgom, nincsenek bajaim, csak élhetek, szabadon, nevetve, s mindezt úgy, hogy nem vagyok egy két lábon járó zombi.

Kint megszólalt a templomtoronyban a harang:

„Bimm-bamm-bimm-bamm-bimm-bamm”

Mennyire szeretem! Ja, és meleg van és jaaaaj, csicseregnek a madarak is!

Megszólalt a telefonom. A kis készüléken a képernyőolvasó program miatt elhangzott a hívó neve, így amikor felvettem, már tudhattam, hogy ki keres.

- Szia! Ma nem tudok menni, mert... - szólt bele a barátom, akivel estére egy laza filmnézést beszéltem meg.

- Nincs baj, majd legközelebb!

- Kösz!

Na, akkor ma, ha lesz még agyam a botozás és a munka után, talán jön újabb gondolat az új könyvemhez. (Az, hogy hogyan ír és olvas egy látássérült, vagy vak a számítógépen, lesz szó még később.)

Igen, az írás olyan lett nekem, mint másnak a cigaretta, vagy más, ami nélkül nincs igazán jól. S az, hogy a műtét óta ez még jobban előjött? Neem, nem gondolkodom azon, hogy az új szerveimmel kaptam-e egy jó adag irodalmi „fröccsöt”.

Vagy mégis?

„Talán nő volt... vagy férfi? Biztos baleset... talán...”

Miközben megnéztem az email-jeimet, amiben semmi érdekeset nem találtam, a rádiót hallgatva megint elkalandoztam. A zene kellemes csengéssel érkezett meg fülembe, aztán hozzá egy emlék az agyamba.

„Nem adom fel!

Közben jött a következő gondolat, hogy a munkahelyen mi lesz holnap? Azt hiszem egy nyüzsis délelőtt, aztán az a beszélgetés. Na, az aztán nagyon kell!

Elmondani valamit, ami mindenkinek egyértelműnek kellene lennie...lene...ke...lene...

Mi? Hogy munka?

Ez valahol akár lehet cippzár válogatás, vagy dobozolás is, igazán bármi, amit akárhogy, de látás nélkül is elvégez az ember.

Na persze bármilyen munka, hiszen több embernek ad vele feladatokat, napi elfoglaltságot, társaságot és még ki tudja a fizetésen túl mit is.

Talán egy olyan csapatot, mint ami nálunk van. Sok embert, akik mind-mind egyéniségek, jönnek és mennek, nevetnek, és néha morognak, jól esik nekik az elismerés és egy-egy hét után jólesően veszik tudomásul, ha eljön a hétvége.

Ez az a hely, ahol nemcsak dolgozunk, hanem élünk is, ahol igyekszünk azoknak (is) segíteni, akiket úgy nevezünk: sors-társak. Ahol szünetben elszívunk egyesek egy cigit, ahol ebédelünk, vagy csapatmegbeszélünk, ahol kiugrunk a boltba, vagy éppen hazarohanunk a beteg gyerekekhez is.

Egy nyüzsgő társaság, ahol egy szem csavar vagyok, aki azért dolgozik, hogy lehetőleg mindenkinek jobb legyen. Nálunk képzett gyógymasszőrök, irodai alkalmazottak, segítők, informatikával foglalkozó emberek.

Intézem... felhívom... megírom... megbeszélem... eljárak... felszólítom... megjelenek...

S ez az a hely is, ahová reggelente bejárok, meg délután, vagy néha este onnan haza. Végig egy úton, ahol most még figyelek, ahol nézegetem a fülemmel, az orrommal és a kezemmel a dolgokat, hogy hol kell leszállni, hol jobb jelezni, hol térek ki.

Aztán majd hamarosan már csak megyek, és nem arra figyelek, hogy miután minnek kell lennie, mint támpont, ahol le kell térni, hanem azon gondolkodhatom, hogy a bolygó 232 234. emberének miért fáj az, ha a mellette élőknek jobb kocsija van...

Hú, az a barom sofőr a minap! Ha nem figyelek, fogalma sincs róla, hogy vak vagyok. Na persze, nem akart rosszat, csak átengedni a zebrán. Megáll, az autója néma, mint egy agyoncsapott légy, aztán még szinte látom is, hogy int: Menj!

Ja, bocs haver, ugye itt ez a fehér bot, meg rajtam a szemüveg, de nincs baj, csak vak vagyok... Tudod az, aki nem lát.

Hogy mi? Miért nem mentem át? Á, tudod azt gondoltam, hogy....

Elfelejttem, hogy én nem is látok.

Igen, akármilyen furcsa, néha teljesen elfelejti egy vak, hogy nem is lát. Mert jönnek a gondolatok, a rutinfeladatok és ilyenkor ott az akadály, amit kikerülsz, megcsinálsz, elkalandozol.

Két óra után a kint eltöltött gyakorlatok során a már jól ismert mozdulatokkal hamar megvolt a járda.

„Itt egy emelkedő, ott az, amit a botoddal érzel, az egy kapu. Igen, ott kell balra fordulni, majd aztán jobbról lesz egy padka...

Hahh! Padka. Az a valami, ami lassan megszűnik, mint olyan dolog, amiből tudni lehet, hogy onnantól úttest van.

„Egy olyan kompromisszumra van szükség a mozgássérültek és a látássérültek között, amiben mindenkinek érvényesülhet az akadálymentesítés, mint olyan.”

Szabványok, tervek, ötletek, és mint Montecuccoli: pénz, pénz, pénz...

Hogy mi is lenne jó? Hát én tudjam?

Igen!

Talán bordázott és nem simán lecsapott járdaszél, több vezetősáv...

Na, az egy másik csoda, amiről aztán lehet vitákat indítani.

Ez ugye, egy lefektetett, vagy a betonba belemart, esetenként domborúbb vonal (a gyengénlátók számára persze citromsárga vagy legalábbis jól észrevehető és a betontól elütő színnel, hogy ők is jól érzékelhessék), amit akár bottal, akár a cipőnkön keresztül érezve eljuthatunk „A” pontból „B” pontba. Mindezt úgy, hogy van eleje, közepe és vége. Úgy, hogy nem áll rajta autó, nem raknak a közepére tárgyakat, nem hagyják tele falevelekkel, nem céltalanul fut és nem a semmiből indulva a semmibe érkezik. Na, meg ez az is, ami fölé nem lóg be mindenféle olyan akadály – legtöbbször derékmagasságban a falból kilógó szekrények, vagy kapuknál fejmagasságban belógó csövek – ami alá befut a bot vége, de ezért nem veszed észre és a végén úgy befejeled, hogy az lesz ám a „Csillagok, csillagok...”

Ja, hogy sokan vannak, akik ezt nem is ismerik? Miért? Mert még alig van belőle és nekünk is meg kell szokni, meg kell tanulni használni, meg kell tudnunk becsülni, ha van és elfogadni, hogy nem is kell mindenhová.

„Na, oda sem tetted vezetősávot, és ami meg van, az neki-visz a bokornak!”

- Tééényleg? Megnézted egyáltalán? Ja, hogy csak mesélték? Az nem jutott a kedves sorstársunk eszébe, hogy nem a bokorba vezet, hanem onnan, azaz előle indul, mert ott a széle a járdának? Na, és a másik, hogy ahová reklamálja a kedves sorstárs, oda minek? Nem talál el egy méteres szakaszon a korlát mellett, ami amúgy is az ajtóhoz visz? Na de tényleg?

...Legyen Braille feliratos tájékoztató, meg hangos lámpa, meg beszélő számítógéppel elérhető weboldal...

Igen?

Aztán neked minek? Hiszen nem is ismered a vakírást, a lámpa meg... de hisz nem is közlekedsz arrafelé egyedül! Arról meg már ne is szóljak, hogy a számítógépet meg meg kellene tanulnod...

Tehát oda-vissza kellene tanulni, odafigyelni és elfogadni.

Hazaérve egy nagyot sóhajtottam, megkerestem a fogast, ahová felakasztottam a botom. Mindent és mindenkor oda, ahová szoktam.

Na, nézzük meg, mi is lesz ma az ebéd?

Odaléptem a hűtőhöz, ahová reggel raktam be az ételfutártól átvett kajám, kivettem és mialatt visszaemlékeztem a tartalmára, levettem a tetejét és beleszagoltam.

- Igen, ez rakott krumpli.

Miközben beraktam a mikróba a kaját, kinyitottam az ablakom, meg átöltöztem, megint össze-vissza jártak a fejemben a gondolatok.

Igen, lenne rá mód, hogy főzzek, de ha van egy jelenleg könnyebb és gazdaságosabb - kényelmesebb - megoldás, akkor miért is ácsorogjak órákon át a tűzhely fölött?

Nem arról van szó, hogy képtelen lennék megvenni az alapanyagot, majd megtisztítani, feldarabolni, az edényt telerakni vízzel, vagy olajjal és aztán párolni, főzni, sütni... Ezek olyan dolgok, melyeket megtanul az ember, aztán alkalmaz. Igen, némileg hosszabb idő kell hozzá, s tele lehet eleinte megannyi bosszankodással is: mellé, sok, kevés, nagyobb..., de minden megoldható. Ha elkezded, az idősebb sorstársaktól és a gyakorlottabbtól is számtalan praktikus tanácsot kaphatsz és aztán te is boldogulsz. Így, vagy úgy, de megoldod, mert enni kell, élni kell és jó!

De én ezt most úgy teszem, hogy – hozzátenném, hogy sok magamfajta és még többen mások is – szeretik, ha nem kell órákat azért a konyhában tölteni, hogy egy ebédet negyedóra alatt eltüntess.

Igen, régen szerettem főzni... míg láttam... De az is egy élethelyzet volt és akkor az jött be, ma meg másképp élek és most így a legjobb. Nekem.

Milyen érzés, milyen furcsa, hogy szótlánul beszélem meg magammal, mi legyen délután, mi holnap és effélék?

Ez akár hangosan is történhetne, de ugye, ritkán beszél az ember magában. Esetenként, ha van háziállata...

A kutya.

„- Nem akarsz most, már így a műtét után vakvezető kutyát?”

Nem tudom igazán. De igen, de nem... Jó lenne, csak hát ahol lakom, nem igazán neki való a környezet. Na tudom, hogy más igénye van neki, mint egy szokványos kutyának, de ha a társam, becsüljem meg annyira, hogy figyelek rá. S ezért ez a hely neki nem lenne jó.

Na persze, ha lenne, akkor megint kinyílna egy kapu és még több lehetőségem lenne a közlekedésben, megint egy valami – vagy valaki – aki miatt másképp kelnék, mennék, vásárolnék.

De úgy vélem, még nem készültem fel mindarra, amit egy kutya jelent. Felelősség, némi kötöttség a szabadság mellett...

- Majd talán később - feleltem egy ismerősnek, aki már azt is elgondolta, hogy jó kutyát ad, akit be lehetne tanítani...

Az ebéd - miután kikaptam a mikróból - némileg megégette az ujjam, de mivel közel volt az asztal, csak mosolyogtam és nekiálltam az elfogyasztásának.

Nem kellett figyelnem, hogy hogyan néz ki, ha véletlen egy falat leesik az asztalra - na persze sosem árt egy tálca -, s ha véletlen nem elsőre találom meg a falatot a tányérban, akkor sem vizslat senki szinte ugrásra készen, hogy: „segítsek?”

Mivel többen vagyunk, akik szeretik, ha van valami háttérzaj, nálam mindig szól a rádió. Csak halkán és a sarokban, de szól.

Ez olyan egy kicsit, mintha nem laknék egyedül - ja, hogy akkor nem erre vágytam? -, nem ennék magamban és zajlik az élet benne. Mindig van valami történés: hírek, amiben agyament dolgok sorakoznak; híres emberek élete, ami attól hír, hogy unalmukban baromságok történnek velük; zenék megannyi sora, amiben van jó, gyenge és fürtelem...

Az jutott eszembe, hogy így majd ebéd után megint rákattanok a netre és onnantól kezdve meg is lesz a pihenési irányom délutánra.

Az utolsó falat után az edényt rutinosan összegyűrtem és belevágtam a kukába.

Praktikus, nem kell vele törődni, csak majd kivinni a konténerbe és még a melegítést is bírja! Na persze, hogy ugye a megszokott rend meglegyen, az evőeszközt azért el kellett mosogatni, de ez tényleg csak két mozdulat.

„Csap megnyit, mosogatószer, szivacs és alapos dörzsölés; aztán még egyszer, majd öblítés.”

Mire beizzott a számítógép, túl voltam a fürdőszobán is, így a megszokott hangok, mint a „mappanézet, listanézet” és az „internetkapcsolat” elhangzott, már ott ültem a fotelomban.

Az a fotel!

Semmi extra, de amikor beköltöztem, úgy alakítottam ki a szoba elrendezését, hogy minden az én kényelmem szolgálja.

Semmi ne legyen leverhető, lehetőleg ne akadjanak bele a sarkokba, és a fotel mellett legyen asztal, no meg valami, ahova egy jó kis olvasás, vagy filmnézés, zenehallgatás alatt feltehetem a lábam.

„- Email nincs, hát senkinek nem hiányzom?”

Az ölembe vett klaviatúra gombjai úgy pattogtak ujjaim alatt, mint egy fakopáncs csőre a fa oldalában, vagy egy géppisztolyból kilépő golyók sora, ami csak puff puff puff puff...

Na, de ha semmi munka nem maradt délutánra, amit idehaza szeretek megoldani, s senkinek nem kell választ írnom, akkor azt hiszem, irány az írás!

Mindig van téma. Ha új, akkor a gondolatok sora csak hömpölyög, aztán nem győzöm követni! Sokszor olyan gyorsan, hogy képtelenség leírni, máskor meg semmi. Csak ott gubbasztok a betűk felett és a fejemben a sötét... semmi... no ihlet, no kép, no betűk.

Ha régi dolgokat folytatok, vagy éppen egy újabb fejezetet, akkor fontos, hogy mi történt velem előtte egy nappal; képek, hangok, zenék, események, beszélgetések, örömeik és bosszantások.

Emlékszem, egy korábbi könyvemben megszületett egy véresebb momentum, ahol meghalt egy szereplő. Ezt egy félreértésből elszabadult felcsattanás váltotta ki, ahol azt éreztem, hogy a velem való hang igazságtalan volt...

Mire nem jó, ha az ember az indulatait valamilyen módon kifejezheti egy írásban!

Aztán egy zene jelenetek sokaságát ihlette; egy hangjáték egy egész fejezetet; egy mondatból lett egy egész könyv; egy illatból maga az indítás...

A helyszín miatt – még az írás előtt – nekiálltam vizsgálgatni az interneten.

Helyek, tájak, népek, növények, kaja...

„Jaaaj! Hiszen nem néztem meg azt a honlapot, ahol a kolléga jelezte, hogy baj van a felépítéssel!”

Mire észbe kaptam, kint besötétedett.

Hogy honnan tudom?

Mondhatnám, hogy mert ugye szól a rádió és tudom, hogy mennyi az idő. Vagy azt is, hogy közben én néztem meg az időt.

De akármilyen furcsa, én érzem a sötétet. Leírni már nehezebb, de talán olyan, mint amikor becsukja az ember a szemét és a szemhéja alatt is látja a napot valamennyire. Aztán, ha árnyék felé fordul, akkor meg érzi és tapasztalja, hogy sötétebb van.

Ehhez nálam még hozzájön egy belső valami, ami talán úgy festhető le, hogy igyon az ember vizet és aztán tejet.

Nemcsak az íz alapján érzi, hogy van különbség.

Kintről behallatszott a nem messze lévő templomból az estét jelző hétórás harangszó – megint valami, amiből lehet tudni a napszakot, ha az ember tudja, hogy mikor hogy szól a harang, így megint ott tevékenykedtem a konyhában.

Vacsora, melegítés, s közben pihenésképp olvasás...

Megint valami, ami ad és ad és ad. Színeket, ötleteket, látható dolgokat, gondolatokat, élményeket. Ott lehetek vele bárhol, bármikor és bárhogyan.

Na, nem mintha itt rossz lenne, de tudjuk, az embernek, ami van, az sosem az igazi!

Ha megtehetem, olvasok. Igen, ezt is a számítógéppel; a szöveget a felolvasó mondja, így ha gépies is, olyan, mintha valaki olvasná. Mint a gyerekeknek este a mese felolvasása.

Annak idején egyszer – sokszor – voltam kórházban, ahol nagyon unatkoztam. Lehettem vagy tíz éves – de akkor még láttam –, s találtam egy szekrény könyvet. Azon vettem észre magam, hogy amíg bent voltam, az összes könyvet, amit felleltem, kiolvastam...

Na mostanság is rengeteget olvasok. Igen, ha van rá időm...

Többnyire olyanokat, amikből információkat gyűjthetek, de sokszor egy ajánlás után már vadászok az adott író könyveire.

Így megannyi trilógiát és írói sorozatot tudhatok már magam mögött.

A kaja, - ami egy adag rizs és a hozzávaló rántott hús volt - olvasás közben hamar elfogyott.

„kézzel-lábbal, akár hangosan és...”

Na természetesen egy idegen helyen és főleg kultúrában az ember viselkedik, s tud normálisan enni. De itthon - főleg ha senki nem figyel - így esik jól.

„Na, vajon mi lesz a vége ennek a résznek?”

Aztán hamarosan bevettem magam a fürdőbe, ahol nagyokat mosolyogtam azon, hogy úgy tudtam csak zuhanyozni, hogy némileg lehajoltam. Merthogy a kád felett szárítottam a kimosott ruhákat.

A forró víz masszírozta a bőröm, s bevillantak képek:

„Balaton, nyaralás, munka - ahol én masszíroztam korábban, nem kell sietnem...”

Persze nem pazaroljuk a vizet, és még ha lehet is, jó, ha tudjuk, hogy hol a határ!

- Jaaaj, ez meleg volt!

A társasházak egyik legfelemelőbb élménye, ha hallhatod, hogy mit és hogyan csinál a szomszéd. Mindegy, hogy ezt a szellőzőjárat miatt, vagy a vékonyabb falak miatt, de igazán sok mindenről tudhatsz. Arról, ha nincs egyedül; ha nem viselkedik a gyerek; ha bekapcsol egy gépet, vagy épp mos; de még azt is tudhatod, hogy mit főz, mit hallgat, vagy hogy alszik... ha alszik...

Miközben megtörölköztem, elrendeztem a magam mögött hagyott fürdő rendjét, hogy holnap és még akár éjjel is - félálmosan - mindenem ott legyen, ahol én hagytam, ahol bárhol megtalálom, majd belezuhantam az ágyba.

A rádiót kinyomtam, a gépet lekapcsoltam és hagytam, hogy az éjjel, az álmok magukba rántsanak.

„emlékek, képzeleten túli világok, ahol minden lehet...”

I. felvonás – Laboro

Hogy mi is a munka? Azt mondd, hogy munka az, ahol tevékenységet folytatsz, vagy legalábbis imitálsz egy összegért, amit munkabérnek hívunk...

Ezt sokan csinálják; kint, bent, otthon és máshol. Végzik szerszámokkal, vagy simán kétkezűen, de van, aki hangjával, vagy tehetségével, tudatlanságával és persze a képzettségével és képzetlenségével.

Te talán felkelsz reggel és ha megittad a kávéd, vagy épp a teád, egyéb dolgaid után elindulsz a munkahelyedre.

Nekem és több társamnak, akik mind-mind a látássérült társadalomban élünk, és sikerült olyan foglalkoztatást, vagy munkahelyet találnunk, ahol tevékenységünket fizetéssel honorálják s megtehetjük, hogy nem az állami támogatásokból tengődünk – van munkánk. Munka, egy hely, ahol ezt elkövehetjük és ezzel önmagunkon túl másoknak is segítünk, vagy éppen hozzájárulunk a gazdasági gyarapodáshoz.

Ez ma egy olyan rendszer, ami labilis, de még működik.

Mielőtt belemennék mélyebben a politizálásba – amihez amúgy sem értek... –, irány vissza a valóságba, oda, ahol vagyunk!

Szokásos reggeli felkelés, amiben minden ugyanúgy zajlik, mint egy látónál: óracsörgés; nyújtózkodás; a homály kitisztulása...

Van, hogy jobb lábbal kelsz és mosolyogva indulsz ki az ágyból, vagy az is előfordul, hogy morogsz. Van, hogy fütyörészve cammogsz ki a fürdőbe és beletekintesz rutinosan a vaksi szemeiddel a tükörbe...

Tükör? Igen! Hogy minek? Ha őszinte vagyok, azért, mert egy fürdőhöz az is hozzátartozik. De nekem az is jó, ha mosolyt csalhatok az emberek arcára azzal, hogy megállok előtte és beletúrok a hajamba, mintha látnék és megjegyzem:

„- Megint túl kócos vagyok!”

De ezt miért ne tehetném meg akár az én saját szórakoztatásomra is?

Szóval, felkeltem, a mosdó után megszokott mozdulattal kitapogattam a hideg vizet adó csapot, s megnyitottam.

„Igen, jön a hideg víz, húúú, ez jó!”

Aztán folytattam; fogkefe, ami ha kényelmetlenebbül használnám, megkaphatná direktbe a sörtékre a krémet is, de nekem jobb, ha közvetlen a számba nyomhatom... és hajrá, lehet gargalizálni, vagy ami tetszik.

S a legfontosabb a végén, hogy ne hagyjam tisztítás nélkül ott a csapot...

Visszatrappoltam a konyhába, és eltöltöttem azt az egy órát, ami után aztán bezártam az ajtót és elbuszozva a melóba, elindíhattam a hétköznapi.

Mi mindent csinál egy látássérült a munkahelyén?

Írhatnék ezer dolgot – na jó, csak hatszázat –, de azt hiszem jobb, ha a sajátjaimnál maradok, azaz azoknak a foglalkozásánál, akikkel egy helyen dolgozom (vagyis arra térek jobban ki, amit én csináltam, vagy csinálok jelenleg is).

Beléptem az irodába. A kicsi recepció mögött azonnal hallottam az egyik személyi segítőnk hangját, ahogy két tétel között kiszólt:

– Szia!

– Jó reggelt! Munka?

– Mint mindig...

Odaléptem a kissé jobbra eső, derékmagasságban egy kicsit kiugró pulthoz, ami jó a mellemig ér és „râtekintettem” a kolléganőre.

Ő lát, így mindazt az adminisztrációs feladatot, amihez kell a látás, amihez egy idő után kevés a számítógépen a képernyő-olvasó, amihez egy idő után a pokolba kívánja a gyengénlátó a nagyítót, ahhoz csak ő jó!

Ő az, aki segít egy jól működő, rehabilitációval is részben foglalkozó egyesület foglalkoztatásán, hogy zökkenőmentesen folyhasson mindenki tevékenysége.

Nálunk a masszöröké, az informatikusoké, a rendezvény-szervezőké, az irodai tevékenységet folytatóké, de alkalmanként bizony rengeteget segít akkor is, ha a tagságnak szervezünk bármilyen programot.

Figyel, ad és kér, reklamál és nevet, számol, aláírat, irányít dolgokban, lát helyetted, ha kell kísér, ügyekben segédkezik neked és ha vendég jön, vagy épp tárgyalást folytatsz, akkor udvariasan kávéval kínál. S ezt megteszi amúgy is, no meg azért, mert jót lehet beszélgetni egy erős fekete mellett.

Ott álltam a recepción, majd amikor megöleltem kolléganőm, balra indultam, hogy elérjem a saját asztalom.

- Hú, friss kávé! Mindjárt jövök is, hogy megkóstoljam! - kiáltottam vissza, majd ahogy balra léptem és megkerestem a hátra induló folyosót, beleütköztem egy emberbe.

- Na, mi van? Nem látsz?- kacagott fel a masszörkolléga, aki épp a következő klienst várta.

A vak gyögmasször...

Amikor én elvégeztem - már vakon - ezt az iskolát és sikerült elhelyezkednem ebben a munkakörben, megannyi tapasztalatot tudtam gyűjteni.

A betegek, vagy aki csak frissülni vágyott, a masszörhelyiségben felállított ágyon elfoglalta a helyét és a masszírozandó testrésztől függően nekivetkőzött. Nem volt téma, hogy szégyenlős, hogy mit és hogyan, csak a kliens volt és a masször. Ja, bocsánat! Gyögmasször.

A megszokott szobában akkor tudtam, hogy melyik bútor hol helyezkedik el, s amíg a páciens leterítve a saját lepedőjét - vagy ha új volt, akkor én terítettem le neki az újat -, megvártam azt, míg odaférhettem a vendéghez.

Közben kikérdeztem az állapotáról, beszélgettem vele, majd kézre tettem a krémet és a betanult mozdulatokkal nekiálltam a dolgomnak.

Jöttek nyakak, vállak, háta; derekak, lábak, karok.

Mindig volt történet, mesélni való, vagy egy korábbi téma folytatása.

Ki, kivel, hogyan, mikor és miért?

Jöhetett bizalmi téma, egészség, vagy éppen vallás; politika, történelem, irodalom. Azaz bármi. A kliensek bíztak bennem, s bíznak a gyógymasszörben, mert ami bent, az nincs kint és fordítva!

Voltak olyanok, akik csak pilledtek és nem akartak beszélgetni. Akadtak olyanok is, akik meg csak lefeküdtek és már attól sírtak, hogy elmondhatják, hogy mi bántja őket; egy órája, vagy egy hete ki kivel vezett össze, kit csaltak meg, vagy vertek át. De voltak nevetők, hazafiak és tanítók is; idősek...

„Jaaaj, ez most jó, tudja kedves tegnap is majdnem ott rekedtem a derekammal!”

... és jöttek sokan és sokfélék, testesebbek és teltebbek – őket komoly munka volt kigyúrni, s a vékonyabbak is, akiken alig volt fogás...

De mindannyian megkönnyebbültek és felfrissültek, s idővel többségük meg is gyógyult, vagy legalább átmenetileg sokkal jobban lett.

Jó volt, ha visszatértek és elmondták, hogy amióta... azóta hujj, de jó és hoztak másokat is és megismertek az utcán és karácsonykor ajándékot adtak és elismertek...

Ám, mint mindenhol, voltak olyanok is, akik kevésbé voltak elégedettek.

„Nem is úgy csinálta; erős volt; gyenge volt; hideg volt a krém; kemény volt az ágy...”

S akkor is elfogadtuk, hogy ezt nem mindig nekünk, nekem mondta el a kliens, hanem egy másik kollégának, vagy még

annak sem, csak valahonnan előjött. Na és ekkor el-eldurrant a fejem, hogy ha mindig elmondtam, hogy:

„- Bármi nem jó, tessék jelezni, hiszen akkor tudom...”

De ez olyan, mint az almaszüretkor a legjobb válogatás. Azaz a legjobbak közé is becsúszik valami szeplős gyümölcs.

S már akkor is szembesültem dolgokkal, amiket így vagy úgy, de meg kellett oldani.

A pénz kérdése, ahol, ha aprót adtak, nem volt gond, viszont a papír...

Na igen. Mivel jelenleg ma idehaza a papírpénzt nem tudja megkülönböztetni egy vak, nem maradt más, mint a bizalom. No meg a már akkor is jelenlévő segítő.

Ha mindent összevetek, megoldható a dolog egy úgynevezett színelismerő géppel, ami ma már elérhető (hozzáteszem elég borsos áron), de ez olyan igazi „elkényelmesedett” dolog lett volna.

(Arról nem is beszélve, hogy maga a színelismerő nem erre a célra való.)

A lényeg, hogy sosem csaptak be az emberek.

Tudom, hogy van olyan sorstárs, akivel – nem masszörként, hanem egy helyen az utcán, vagy boltban, de ez ritka volt – megtörtént, hogy becsapták, de tényleg ritkaságszámba ment a dolog.

Ez ellen meg kellett tanulnia a legtöbbünknek, hogy honnan tudja a bankjegyeket megkülönböztetni.

Embere válogatja, hogy kinek mi a jobb. Van, aki sorba rakja, vagy be-behajtogatja; sarkon hagy egy gémkapcsot, esetleg más-más rekeszben tárolja. A lényeg, hogy úgy ad kifelé, hogy ha mégis átverik, aki ezt megteszi, az ne járjon jól.

Aztán a másik megoldandó része a vak gyógymasszőröknek, amit én akkor és a kollégák ma is megoldanak, a beteggel érkező dokumentáció kezelése.

Az adatok miatt ezt a recepciós végzi, de a masszörnek kellő információ vagy felolvasásra kerül – hozzáteszem, ami fontos,

azt a beteg és a masször bent megbeszéli -, vagy valamilyen módon elhangzik...

S kitérhetnék még néhány momentumra, mint aláírás, vagy mikor és ki érkezik, de ami talán a legfontosabb, az a bizalom.

Én bízom a kliensben, ő meg bízott bennem. Én megmasszíroztam és hozzájárultam a testi és lelki regenerálódásához, ő meg együttműködött velem és betartotta a tanácsokat. Jó esetben.

Ám ez a része az életemnek, amikor masször voltam, akkor megszakadt, amikor még a transzplantációm előtt annyira leromlott a vesém állapota, hogy dialízisre kellett járni. Akkor kétnaponta annyira igénybe vette a kezelést a karom, hogy a masszázst abba kellett hagyni, így, hogy úgy mondjam, beszorultam az asztal mögé.

Na, de megint elnosztalgiztam...

Majd, miután jót nevetve a tipikus „vakos” poénon, hogy ugye „nem látsz?”, kezét nyújtottunk egymásnak.

A kolléga ujjával csettintett, hogy jelezze nekem, merre lelem meg a kezét, majd aztán, amikor megvolt a kézfogás, továbbíradtam befelé.

A konyhában épp nem volt senki, így nem is vártam tovább és néhány lépés után bejutottam a nagyterembe. Itt kaptak helyet többen azok közül, akikkel együtt dolgozhattam.

Informatikusok, irodai dolgozók, köztük a külső program-szervezők és munkaüggyel, vagy segítséssel foglalkozók, vagy éppen akinek a számítógépekkel, a fax-szal, a fénymásolóval, a nyomtatóval volt dolga.

Informatikusok...

Hogyan is használ egy látássérült egy számítógépet manapság, amikor minden a szemre van kitalálva? Egy olyan korban, ahol már a reklámok tömege is a látványon, a színeken múlik?

Nos, igyekszem ezt a fiókot is megmutatni, de ha nem sikerülne úgy, ahogy az valóban működik, hát bátraké a szerencse és bárki kérdezhet!

A lényeg, hogy létezik egy - vagy több - olyan program, amit képernyőolvasónak hívnak. Ezeknek az az alapja, hogy a monitoron megjelenő karakterek (betűk, számok, írás és egyéb jelek) hallható hangként „felolvastatik”.

(A folyamatos fejlesztésnek köszönhetően ez egyre embe-ribb, de még mindig elég robotos és sokszor, aki először hallja, az vagy mosolyog, vagy rögtön a Csillagok háborúja, esetleg más fantasztikus film jut eszébe.)

Azaz ha a képernyőn le van írva, hogy „irgum-burgum”, azt egy hang mondja a fejhallgatón, vagy a hangszórón keresztül.

A monitor tetejétől, vagy persze beállítástól függően bár-honnan elkezd olvasni a felhasználónak. S aztán itt ezt lehet folyamatosan - megállás nélkül -, vagy soronként, szavan-ként...

Ez attól függ, hogy kinek mi a jobb.

Ezt a felolvasást aztán a program segítségével lehet úgy variálni, ahogy nekünk a legjobb. A hang lehet férfi, nő, gyors, vagy lassabb; mindent mondjon, vagy csak azt, ami lényeges.

(A technikai háttér lényege, hogy a program a karaktereket egy úgynevezett beszédszintetizátoron keresztül eljuttatja a hangkártyához, onnan meg egyenesen - vagy csatlakozókon át - a fülünkhöz.)

Amire még nem képes manapság a program, hogy a képeket leírja.

Ezt úgy oldja meg, hogy vagy azt mondja, hogy „ábra”, vagy csak ad a képnek egy számot.

Ha ez fontos és gyakran lenne rá szükség, vagy megtanulja az ember, hogy az a bizonyos szám mit takar, vagy még azt is lehet, hogy egy helyen beállítom, a szám helyett, mondjuk, mondja azt, hogy: „boríték”.

(Bár ez csak abban az esetben igaz, ha egy oldalról beszélek, hiszen egy-egy szám más és máshol ritkán takarja ugyanazt az ábrát vagy szót...)

Nos, itt van még az is, hogy mivel mi nem látunk, nem használunk egeret.

(Valaki azt mondta nekem egyszer, hogy a profi felhasználók sem használnak...)

Hogy akkor hogyan navigál egy látássérült a monitoron?

A kurzort a klaviatúrán lévő nyilakkal és a billentyűk különböző variációival és kombinációival mozgatja.

S ezt használja a mindenféle műveletekhez is.

Azaz, ha mondjuk, egy látó egy mappát át akar helyezni egy másik helyre, akkor amíg ő ezt egy „áthúzással és klikk-el” teszi meg, addig én több gombnyomással: kurzorral megkeresem, kijelölöm (szóköz), majd használva a kontroll „x” gyorsbillentyűt (kivágás) elnavigálok oda, ahol be kell illesztenem az áthelyezendő tételt és ott pedig jöhet a kontroll „v” ...

A lépések sora, még ha ez nagyon hosszúnak is tűnne, el kell mondanom, hogy alig több másodpercet vesz igénybe, mint egy kattintás és elhúzás...

Arról meg nem is beszélek, hogy egy-egy művelet több módon és úton is elvégezhető, hiszen programoktól, operációs rendszerektől függhet a dolog.

Persze mindent meg kell tanulni, így nekem is volt vele gondom, amikor megvakultam. Eleinte a legfontosabb a billentyűzet betanulása volt, hiszen ez a legalapvetőbb. Ha nem tudom, hogy hol van a „escape”, vagy épp az „enter”, akkor hiába minden.

Igen, lehet úgynevezett Braille pontokkal megjelölgetni a gombokat, de ez bonyolult és hosszú idő.

Ha azt mondom, hogy egy gyors és gépiró is „vakon” gépel, akkor érthető.

Ha megtanulja, és persze sokat gyakorol az ember, a betűk, a gombok belerögzülnek az ujjakba.

Aztán a programok, a mindenféle praktikák elsajátítása vagy tanfolyamokon, vagy önmagától, de belemegy az ember agyába. Kinek könnyebben, kinek nehezebben.

Gyakorlat teszi a mestert!

Egy rövid szösszenet ide:

Amikor tanulgattam a gombokat a billentyűzeten, azzal tudtam sokat gyakorolni, hogy rengeteget írtam. Mindent. A gondolatokat, álmokat, a család háttérben történő beszélgetését, vagy éppen, amit hallottam...

Nos, alapnak talán ennyi, s még nem is beszéltem az informatikusokról.

Ha csak annyit írok le, hogy minden programot meg lehet tanulni, hogy az ember, amit nem ismer, annak utánanéző, hogy már egyre több szoftver használható a képernyőolvasóval is, akkor rádöbbenhet bárki, hogy nem ördögösség a számítógép... még vakon sem!

Hogy is van például az, ha össze-, vagy szét kell rakni egy gépet?

A drótok, csatlakozók erdeiben sokszor egy látó jobban eltéved, mint a látássérült.

Mi megfogjuk a dugót, tapintással már felismerjük, hogy ahhoz milyen csatlakozás illik, és addig tapogatjuk a hátlapot, amíg nincs meg a helye a dugónak.

Ugyan manapság szinte majdnem minden csatlakozó már maximum két vagy három fajta lehet, de minden drótnak megtalálják a helye is!

Aztán ha meg minden elveszett – hozzáteszem, sosem létezik a lehetetlen – megint akad egy látó ember, akit el lehet kapni:

„- Ne haragudj, megmondanád...?”

Nos, számtalan feladat van, amit számítógéppel el lehet végezni. Adatok kezelése, adatbázisok karbantartása, adatlapok kitöltése, telepítések, levelek, s még nagyon sok tevékenység.

S ha már szó esett a tanulásról, muszáj megemlítenem azt is, hogy a látássérült informatikával foglalkozók tanítanak is miniket. Merthogy ki tudná jobban megtanítani a képernyőolvasók és a számítógép rejtelmait egy vaksinak, mint maga egy érintett?

Ő már kisujjból tudja, hogy hogyan könnyebb egy szövegszerkesztés, vagy táblázat kitöltése, de megemlíthetem az interneten való könnyű navigálódást és így tovább.

Aztán az internet.

Ha irányítod a munkád, s ott lehetsz a neten, még vakon is kitárul előtted az egész világ!

Na, de erről majd később, ha beérek végre az én asztalomhoz, az én kicsi sarkomhoz, az én birodalmamba, a gépemhez, a munkáimhoz...

A hátam mögött hagyott nagyobb teremben ekkor még nem volt senki, így berobogtam a kisebb szobába.

- Helló!- kiáltottam, de csak a hátsó - a legkisebb teremből jött egy halk válasz -, egy néhány gombnyomás hangjával együtt:

- Szia!

A hátsó teremben szoktunk tárgyalgatni. Ott dolgozott az informatikusok vezetője is egy kollégájával, meg a rendezvényszervezőnkkel.

Miután becsoszogtam (mindezt egy szokásom után, miszerint amikor beérek egy terembe a munkahelyen, a parkettára a botommal halkán koppintok egyet-kettőt, mint a régi időkben egy ceremóniamester, tudjam, van-e ott valaki) és kezet fogtam a sorstársammal, aki szintén már javában kutatta a gépével a neten a lehetőségeket és az újabbnál újabb feladható dolgokat (pályázatokat és lehetőségeket, programokat figyelgetett), lepakoltam a táskám és megkezdtem a ráhangolódást a napra.

... Ha jól emlékszem, ma meg kell írnom azt a levelet annak a cégnek, aki majd intézi a láthatóságot biztosító csíkokat és ... ja

meg el kell érnem azt az illetőt is, akinek... óóó, hiszen ezer dolog vár!...

Az asztalon csak a lényeges dolgok voltak megtalálhatóak – hiszen minek rakjam tele megannyi felesleges tárggyal, amiknek nem veszem hasznát, csak esetleg lelökhetem – ezért csak a bal kezemmel kihúztam a székem és a másikkal meg már kapcsoltam is be a gépem.

Minden itt is a megszokott helyén, ahol hagytam.

Amíg bemelegedett a munkaeszköz, beillesztettem a kiegészítőjét az oldalába, elrendeztem a táskám az asztal alatt és a balomon helyet foglaló ásványvizemből nagyot kortyoltam.

„- Igen, sok folyadékot kell inni, az jót tesz.”

Amint a fejemre raktam a fejhallgatót (az, hogy én dolgozni tudjak, nem jelenti azt, hogy a látó munkatársakat zavarjam a felolvasóval), már a program mondta is, hogy:

„- Az asztalon karbantartás... mappanézet, listaelem...”

- Szia! – jelent meg egy másik gyengénlátó kolléga mellettem és miután köszöntünk, már tudtam, hogy itt most nem lesz azonnali munkakezdés. Merthogy ahogy illik, és ahogy szokás máshol is, érdeklődtünk egymásról, nevettünk, értékeltünk és kimorogtuk magunkat arról, ami a „senki által nem értett, de kell, és ez van” kategória. Megbeszéltük azon örök törvényeket, ami a politikát és az abból a minket érintő részleteket illette, meg azt is, hogy épp melyikünk miatt akad el egy-egy munka, amit aztán már rég megcsinálhattunk volna, ha...

S jól tudtuk, még ha nem is vallottuk be, hogy egy másik munkatársunknál meg mi vagyunk néha így.

- Te intézed azt a rádiós kapcsolatot? – kérdezte tőlem és tudtam, hogy feladataim egyik szeletéből szeretné tudni, neki van-e vele bármi teendője.

- Igen, már el is dobtam nekik az email-t. Erről jut eszembe, a jövő hónapban megyünk érzékenyíteni?

- Nem, a csoport lemondta.

Ez volt az az egyik fontos dolog, ami a munkahelyen szinte munkakörünktől függetlenül mindannyiunknak közös elfoglaltságot, feladatokat jelentett. Itt korcsoportoknak megtervezve olyan dolgokat mutattunk meg a látóknak, amivel meg tapasztalhatták a látássérültek mindennapjait. Azt, hogy hogyan él, tesz-vesz, dolgozik, tanul, jár-keel, főz, varr. Azaz azokat, amiket egy látó is, csak egy kicsit úgy alakítva, hogy boldogulhasson vakon, vagy éppen gyengénlátón. (Nagyítókkal, színek variációival, segédeszközökkel.)

Ilyenkor szituációs gyakorlatokat készítettünk, ahol kipróbálhatták az emberek, hogy ha nem használják a szemüket, akkor hogyan is lép életbe a többi érzékszerv. Az orruk, a fülük, az ujjaik, és hogyan is lehet ezeket úgy kombinálni, ahogy tulajdonképp ők is teszik, csak észrevétlen ott a szemük is.

Hogy miért?

Mert ahogy én mondjuk reggel elkészítem a zsemlém - előhúzom a zacskóból, felvágom megvajazom, ráteszem a felvágottakat -, ők is ezt teszik. S bizony sokszor oda sem néznek, hanem közben épp a telefonjukat nyomkodják, vagy a gyereket indítják, a másik kezükkel letörölnék...

Na, ezeken a programokon meg aztán mi, akik benne vagyunk a valóban, életközlekedésből tudjuk átadni a tapasztalatokat; mit és hogyan, és nem kell félni, hiszen...

Van, aki segít megmutatni a bottal való közlekedést, vagy a számítógépet, egy-egy beszélő eszközt.

Egy pillanatra kell csak kitérnem erre a momentumra, hiszen ha egy kicsit futurisztikus is a dolog, már egyre gyakoribb a mindennapokban a beszélő tárgyak jelenléte.

Ezek olyan használati dolgok, melyek egy látónak egy-egy kijelzőn megjelenő adattal adnak információt, nekünk meg hanggal. Mérlegek, lázmérők, vérnyomásmérők és megannyi társuk; a kijelzőn látható számokat és betűket, szavakat ugyan-

úgy, mint a számítógépen a felolvasó, egy hang elmondja a használatnak.

„Az ön vérnyomása 130/85 higanymilliméter, a pulzusszám 73; a pontos idő 13 óra 34 perc.”

Szóval ez a program összetetten ad munkát és segít a társadalomnak abban, hogy hogyan élünk – empátia és nem sajnálat az, amit kivált –, hogyan vagyunk képesek megtenni sok mindent és ha kell, hogyan lehet segíteni...

Miután kiderült, hogy lemondták a közeljövőben ezt a dolgot, a kolléga visszaült az ő asztalához, én pedig beleáshattam magam a munkámmal kapcsolatban beérkezett levelekbe.

S az összetett munka megannyi része előjöhett egy-egy napon: kapcsolatépítés cégekkel, ahol nemcsak az akadálymentesítés volt a cél, hanem maga az ismeretség; tagság felőli jogos vagy jogtalan viták elrendezése; információk átadása és mindezt együtt és védetten, de önállóan és lelkesen.

Számomra mindig fontos volt – a vakság előtt is az volt –, hogy segíthessek másokon. Itt pedig valóban ezt tehettem, és nem mint „szegény vak”, hanem sorstárs, vagy még inkább egy ember a társadalomból...

Hogy milyen egy olyan része a munkámnak, amit a többi mellett szintén élvezek?

Kaptam egy feladatot: szedjem össze azokat a dolgokat, amik szerint lehet és kellene a látássérültek szempontjából akadálymentesíteni egy intézményt.

Erre többen azt mondják, hogy hát legyenek a feliratok Braille-ben, meg aztán... azt hiszem itt meg is állna a világ.

Hogy miért?

Mert sokan – köztük talán néha mi a látássérültek is – elfelejtik, hogy maga az akadálymentesítés nem áll meg a folyamat fizikai részén.

(Hozzáteszem azt a fontos információt, hogy a vakok igen nagy része nem is ismeri a Braille betűket...)

Ezt végigjárva össze kellett szednem azokat, hogy mit és hogyan lenne jó; mi minden kellhet egy látássérültnek ahhoz, hogy például egyedül (ha így szeretné, akkor a vakság ne legyen akadály) el tudjon intézni egy hivatalos ügyet.

A dolog onnan indul, hogy jusson el az épülethez, ott a bejáratához, onnan meg oda, ahol segítséget kaphat, vagy a legjobb, ha rögtön oda juthat el, ahol sikeresen elvégezheti az ügyintézését.

Számtalan dolog ugrott be, aztán mivel számba vettem a többi kategóriát is (ne felejtjük el, hogy a látássérültek nemcsak a vakokból állnak, hanem a gyengénlátókból is és az aliglátókból is), összeállítottam a beadványt.

Teltek a hónapok, majd végre elindulhatott a kivitelezés.

Már ez is egy eredmény, de amikor azért mehettem be – mint abszolút érintett és mint ennek a dolognak a képviselője –, hogy egyrészt belelássak a folyamatba, másrészt ki is próbáljam, nagyon jó érzés volt.

Készül valami, értünk és nem nélkülünk...

Végigjártam a vezetősávot, megpróbálgattam, hogy milyen érezni, hogyan lehet vele tájékozódni és érdekelt, hogy is néz ki...

Hogy minek? Mert számomra az is fontos, hogy egyrészt a gyengénlátók is lássák, másrészt meg a látóknak is szép legyen... Ezzel nem is volt gond.

A többivel sem. A csíkok vezettek, kanyarodtak és ott álltak meg, ahol volt valami: ajtó, egy recepciós pult, vagy a lift.

Ottlétemkor épp a liftben a korábbi Braille feliratú gombok mellett egy hangos tájékoztatás készült, ami az emeletet és az ott lelhető dolgokat is röviden bemondja.

Majd amikor szinte a szemem láttára készült el mindaz, amit indítványoztam korábban, mosolyogtam és szinte büszke voltam arra, hogy vak vagyok...

Néhány perccel később már ott beszélgettem a kivitelezővel, aki ugyan a terveknek megfelelően készítette a dolgokat, de mindent kérdezett tőlem is:

Mit, hogyan, hogy ott is jó legyen; mivel lehetne tökéletesebb; elég-e az a jelzés; mit jelent az, hogy...; mekkora betűk és hova a Braille; elég széles-e; honnan és hova...

Mire észbe kaptam, olyan szinten aktív résztvevője lettem egy dolognak, amilyenként már részben a „sajátomnak” éreztem az egész akadálymentesítést.

Azaz elértem, elértünk valamit, ami nemcsak a feladatom, a munkám, de a saját és mindannyiunk érdeke, hogy legyen. Azért, hogy még önállóbban és még ugyanúgy, mint más, el tudjunk intézni dolgokat.

Mint korábban írtam, mindezt úgy, hogy lehetőleg tényleg mindenkinek jó legyen.

Persze tudom, hogy ez nagyon nem könnyű és talán lehetetlen. Hogy miért?

Mert ahányan vagyunk, annyifélen küzdünk le egy megoldandó feladatot – legyen az akár egy útvonal, vagy kérdés, bármi –; jutunk el egy pontból egy másikba, vagy észlelünk egy akadályt... Mások az igényeink a segítségre, másképp kérünk segítséget és másképp látunk dolgokat.

És nem utolsósorban igenis figyelembe kell vennünk azt, hogy ami nekünk a legjobb, az legyen jó akár egy látónak is, és ne zavarja sem őket, sem esetleg a többi fogyatékkal élő.

Akkor még nem is beszéltem arról, hogy a dolog nem állt meg itt.

Az intézmény virtuális akadálymentesítése is folyamatban volt, hogy a honlapot egy látássérült is használni tudja. Színek, betűméretek, kontrasztok, használható gombok, melyeket felolvas a képernyőolvasó és minden olyan információ, ami ezzel a programmal megtudható.

Tehát valóban komplex legyen az akadálymentesítés!

(Merthogy ez a kifejezés, hogy „komplex” nemcsak azt jelenti, hogy minden fogyatékkal élő szempontjai figyelembe legyenek véve, hanem azok teljes körűen – a lehetőségekhez mérve.)

Ahogy végigsiklottam ezen a gondolatmeneten, felugrott egy üzenetablak a gépen, miszerint folyamatban volt egy netes frissítés; amíg az lefut, én meg kimegyek meginni egy kávé, aminek az illatát nem is oly régen bejövet éreztem.

Felkaptam a botom és nekiiramodtam.

Többen vannak a vakok között, akik arra esküsznek, hogy épületen belül nem jó használni botot.

Hát ez valóban lehet így is, de emlékszem, hogy amikor legelőször bejöttem évekkorábban, kérte valaki, hogy azért használjam, hogy ne tapogassam tele a falat...

Hát persze ezt is ki lehet védeni, de ha kérték, akkor legyen így! Vigyázzunk arra a helyre, ami a miénk, ami a második otthonunk!

(Mekkora csavar a sztoriban az, hogy rajtam kívül senki nem teszi ezt meg, de nem baj, nálam ez megmaradt. Képes vagyok nélküle is megtalálni minden helyiséget, de a megszokás...)

A konyhában a kedves kollegina odaadta a csészét, így eredeti szándékomnak megfelelően tényleg innom kellett vele egy friss és nagyon jó illatú italt.

Az, hogy képes lennék megcsinálni magamnak, nem kérdés, hiszen nap mint nap otthon meg is teszem, de itt együtt jó mellette trécselni.

S amíg kortyolgattam a feketét, csatlakozott egy másik vak is, akivel jót mulattunk egy-egy saját élményen.

„- Képzeld el, a minap elsétáltam a buszmegálló mellett, majd amikor rájöttem, csak vissza kellett menni. Olyan voltam, mint aki unatkozik és fel s alá járkal.

- Na én meg odahaza a boltba akartam menni, aztán kiderült, hogy besétáltam a mellette lévő raktárhoz.”

A rövid eszmecsere után én visszamentem a helyemre, ő meg, mivel megjött a vendége, aki már nevetve köszönt neki és nagyon várta a masszírozást, eltűntek a masszörszobában.

Aztán elvesztem az interneten.

Ez a nagyvilág, ami tele van dinamizmussal, színekkel – még egy vaknak is –, ami zenél, beszél, mutat és kérdez, elérhető egyetlen székből... egy felolvasóval...

Keretek közé szorított és megannyi dolgot eláruló lét, egy panoráma világ, ami már annyira beleépült a mindennapjainkba, hogy szinte fáj, ha nem nézhetjük naponta, vagy akár óránként!

Mindezekén túl még munkát ad, kínál és segít, hogy megtalálja hozzá mindent.

S ugyan vakként is megold az ember egy-egy teljes feladatot, és mint írtam, ha lassabban is, de közel ugyanannyi idő alatt, azért bizony több részre osztva és több lépésben működve, mint látva.

Egy egyszerű munka:

Megkeresni mondjuk egy iskolaigazgatót, hogy felajánljam neki, beszélgetek tanulókkal a látássérültségről egy osztályfőnöki óra keretében...

Ez először is kutatást jelent, aminél meg kell keresnem az aktuális iskolát, annak az igazgatóját – vagy legalább a titkárságot –, ott kideríteni a felelőst, vagy osztályfőnököt. Aztán meg kell fogalmazni a hivatalos levelet, amiben egy rövid tájékoztatás is van, majd ezt iskolánként és vezetőnként külön-külön megírni, majd a levelezőben a címek alapján kiküldeni. Ha jön visszajelzés, érdeklődés, ismét leveleket írni, vagy ha lehet és van szám, akkor telefonálni. Ha ez megvan, felmérni az igényeket, a létszámot, a szintet és aztán megbeszélni a dátumot, a helyszínt; kimenni és megtartani az órát, ahol ismerni kell a korosztályt, a fontos információkat úgy összeállítani, hogy ne monológ legyen az óra, hanem interaktív...

És akkor itt tényleg csak a nagyobb lépéseket írtam le.

Mi kellhet ehhez?

Türelem, kitartás, elhivatottság, lendület, jó kommunikáció, hitelesség és még rengeteg olyan dolog, ami sokszor csak a helyszínen jön elő.

Mindezt úgy, hogy ha kell, összedolgozz azzal a munkatárssal, aki az egyes részeiben a dolognak felelős, vagy érintett, vagy ért hozzá, vagy tapasztalata van; csinált ilyet, ő tud segíteni, tudással rendelkezik, mondjuk egy címekekkel teli adatbázis felkutatásához, esetleg kapcsolata van az adott hellyel.

Aztán tudjon róla az a segítő, akivel menni kell, legyen dokumentálva, hogy aznap mi van, és nem utolsósorban a főnök is tudja...

„asztal, internet, kereső, oktatási intézmény, kapcsolat, igazgató, email, bejövő, válaszlevél, telefon, névjegyzék, hívás, óra, naptár, eszközök, létszám, igények, tevékenységi napló, órarend, igények, kérdések, válaszok, közlekedés, értékelés...”

Mire a napnak - munkaórákkal kitöltött szerdának - vége lett, már csak az járt a fejemben, hogy:

„Ez is megvan, és amint hazaérek, csak pihi, semmi meló és kaja, nyugi.”

(Persze közben néha felálltam, vagy odamentem valakihez és azzal is beszélgettem, segítettem - segítettek nekem is - és ezt ahogyan kell és lehet és szoktuk.)

Amint a rutinból már betanult úttal hazafelé, ahol volt busz és közlekedés (no meg egy vicces eltévedés is, ahol a bejárat ajtó helyett a szomszédos cukrászdába rontottam be) csak becsuktam az ajtót, majd mire megvolt a zuhany majd az ebéd és majd leültem.

Megcsörrent a telefonom:

- Szia! Ha nem gond, kellene két jogszabály a parkolási dolgokhoz, amivel...

- Hogyne. Most, vagy ráér azonnal... esetleg holnap is?

De ha a költözéskor azt döntöttem volna el, hogy akarok tévét is - hozzáteszem, nem azért nem akartam, mert vak

vagyok, hanem mert manapság semmi nem köt le a műsorokból –, akkor csak behuppantam volna a fotelba, ölemben a távkapcsoló, irány egy focicsatorna és a hűtőből egy sör...

- ÁÁÁÁÁÁ!

Vannak emberek, akiknek a munka elindul reggel mondjuk hatkor és tart kettőig. Van olyan, akinek se éjjele, se nappala, se ünnep, semmi. Meg van olyan is, mint én, hogy ha van, akkor akár hazaérés után is, vagy szombaton, de azért nem robotolok úgy, mint mások, negyven kilóval tizenkét órán keresztül.

Így aztán ha intézek, ha kérdeznek, ha valami foglalkoztat, már csörög is a beszélő telefon, vagy halom az email-jeim között azt, ami megoldandó. Ami a másnak a segítése, ami ha úgy nézzük, akkor szükség esetén a mi segítségünk is. Néha épp ebéd közben, vagy hajnali kettőkor jön a gondolat egy feladat megoldására.

Hát nem nagyszerű?

II. felvonás – Ludicrum i

Mindenkinek mást és mást jelenthet a szabadidejének az eltöltése, a pihenés fogalma.

Neked talán egy hosszabb táv lefutását, vagy egy hegy megmászását; egy könyvtár kiolvasását, esetleg egy számítógépes játék végigjátszását. Jelenthet egész napos fekvést, egy többórás film megnézését, de akár még munkát is.

Pont úgy számtalan lehet a variáció, mint ahányan vagyunk. Aktívan, passzívan, hasznosan és teljesen haszontalanul elmulathatod, vagy elszórakozhatod egy szombatod, vagy a szabadságod alatti hétfőd is.

Ez megint egy olyan valami, amit mi, a látássérültek is sokban ugyanígy teszünk. Na jó, itt is érvényes, hogy némileg módosulhatnak a dolgaink, de a végeredmény ugyanaz: kitöltjük a szabadidőnk, szórakozunk és olyan dolgokat csinálunk, amiben örömeink leljük és felfrissülhetünk, vagy lazulhatunk, kikapcsolhatunk a hétköznapi monotonákból...

Eljött egy péntek este. Miért pont péntek és miért pont este?

Neked ez nem azt jelenti, hogy jön egy kis nyugi, egy érezhetően más két nap, amikor kicsit másképp telnek az óráid, a napok? Na ugye!

Miután felfrissülhettem a zuhanytól, odatopogtam a tükör elé...

(Igen, már megint az a tükör.)

Ismét meglocsoltam az arcom, majd végigkentem a polcra leemelt kenceficével és némi nedvessé tétele után az eszközömnek, csíkonként elindítottam a borotválkozást.

Nem gondolkodtam azon, hogy mit mutat a szemben lévő fal vissza nekem, ehelyett miután egy oldallal végeztem, az ujjaimmal megsimítva ellenőrzést hajtottam végre; s ha kevés volt a művelet, kezdtem az ismétlést. Csak addig, amíg aztán már nem sercegett, nem éreztem a borostát és puha volt, mint a babapopsi.

Aztán jöhetett a finomítás és az eredmény mosolyt csalhatott a volt szőröktől már mentes arcra.

Persze ezt is csinálhattam volna akár géppel, hiszen több ember használ ilyet, s talán kevésbé balesetveszélyes, de nekem ez volt a jobb.

Mivel estére egy baráti társasággal volt tervbe véve, hogy beülünk egy zenés és táncos helyre, ahol élőzenével szórakoztatják a vendégeket, és aki szeretne, az a nemzetiségi muzsikára akár táncikálhat is, gondoltam, úgy indulok majd el, ahogy illik.

Az idő kellemesnek mutatkozott, így inget vettem fel, de magamhoz készítettem egy vékonyabb pulóvert is.

A megfelelő ruhák kiválasztása?

Nos, mivel ismerem a ruhatáram, tudom, hogy melyiknek milyen a tapintása, s az milyen színű, mi mihez illik, nem volt nehéz dolgom.

(Az sem egy utolsó szempont, hogy minden ruhámnak megvan a helye a szekrényekben.) Mások talán csíkokat varrnak egyes darabokra, hogy tudják milyen színű; más polcra rakják a más színűeket, vagy akikkel élnek, kikérdezik a véleményüket.

Aztán némelyikőjük egy vagy két anyagból és színből válogatja össze ruhatárát. Variációk annyi, mint égen a csillag!

Még némi „illatfelhő” és amikor megnyomtam az órámon a „mennyi az idő?” gombot, rájöttem, hogy lassan indulhatok.

- Na, van még ugyan tíz perc a buszhoz, de inkább én várok, minthogy rám várjanak a többiek! - jegyeztem meg és miután végigellenőriztem, hogy az ablakok bezárva, a gépek kikapcsolva és hasonlók, kezembe vettem a társam - a fehér botom -, bezártam az ajtót és elindultam.

A fehér bot az a mindenki számára érthető jel, szimbólum és hű segédeszköz, ami velünk él; szóltanul mond mindent, velünk nevet és sír, teszi a dolgát még akkor is, ha éppen méregből elhajítjuk. Talán nevet is adhatunk neki, mutathatjuk

mindenkinek és mindenki tudhatja, hogy nemcsak nekünk lát, hanem láttatja is a vakot...

Miközben a járdán a buszmegálló felé tartottam és nagy bőszen kerülgettem az üzleteket még ilyenkor is hirdető táblákat, ahogy bekanyarodtam a sarkon és megálltam a zebránál, mellém toppantott egy ember és hirtelen a hónom alá nyúlt.

- Át akar menni? - kiáltott akkorát, hogy szinte összerezzen-tem.

Miért gondolják az emberek, hogy aki vak, az süket is? Jó-jó, tudom, hogy szinte ez ösztönös, de akkor is!

- Igen, köszönöm! - válaszoltam teljesen lehalkítva a hangom, jeleztem neki: Vak vagyok, nem süket.

- A buszhoz igyekszik? - kérdezett ismét az illető, majd még egy kicsit meg is emelte a karom.

- Igen, de ha nem haragszik, inkább én fognám meg önt.

Aztán amíg odaértünk a megállóba, elmeséltem a kedves és nagyon segítőkész férfinak, hogy ugyan mindannyian más-képp szeretjük a segítséget, az a legjobb, ha megkérdezi a vakot erről. Sosem árt vele, ha kérdez, mintha kérdések nélkül esetleg átkísér egy sorstársat a zebrán, aki lehet, nem is akar átmenni; aztán zavarában ottfeljejt...

Az sem mindegy, hogy hogyan fogjuk meg a látássérültet, de még az is megeshet, hogy nem is kér segítséget. Na, ez meg néha nagyon bután tud elsülni, mert ha annak a vaknak jobb, ha egyedül indul el és így tudja, hogy hol köt ki, akkor sem kell rá megharagudni. Csak egyszerűen elfogadni, hogy ő ilyen; biztosabb neki az, amit már megtanult és megtapasztalt.

Mindezt nekünk is tudni kell jól kommunikálni (s bizony a fellépésünk döntő lehet, hiszen előnyöket és hátrányokat is tud magával hozni a jövőt nézve), hiszen ha rádörrentenék mindenkire, hogy: „Nem akarom, hogy hozzámérjen!” - akkor egy idő után sehol és senki nem jönne oda, még akkor sem, ha valóban elkelne egy-két dologban a segítő jobb.

A busz, amivel a végállomásig mentem, ahol találkozhattam a barátaimmal, tele volt.

Az ülőhellyel nem volt gondom. Amint felszálltam, legalább hárman akarták átadni a helyüket, és ugyan a legjobb szándékkal, de majdnem mind a busz legbelsőbb részében, ahová nem szívesen megyek, ill. megy be egy magamfajta ember. Onnan esetenként nem, vagy alig van időm odaérni az ajtóig, így a legjobban azokat a helyeket szeretem, ahonnan egy lépésre van az ajtó.

„Milyen lehet az a hely? Hangos lesz vajon a zene? Ha jól emlékszem, az előadó jól gitározik, de szerintem ez nem az a zene, amire én tudok táncolni.”

Miközben már javában ott jártam fejben, ahová tartottam, megütötte a fülem az emberi zsidobongásban a hangszóróból a vezető hangja:

„- A Templom-tér következik.”

Nahát! Bemondják a megállókat!

Naponta többször is tapasztaltam, s rajtam kívül még sokan, hogy ez a szolgáltatás valahogy nem igazán működött a tömegközlekedési eszközök jelentős részén. A járatok jöttek-mentek és a megállót vagy tudtam, vagy számoltam (egy idő után a megszokott útvonalakon már egy-egy kanyarból, döccenőből tudtam, hogy hol is járunk), esetenként meg egy-egy beszélgetésből kiderülhetett, hogy hol is vagyok.

Jó-jó, ez egy olyan dolog, ami nemcsak egy látássérültnek kellhet, hanem egy idősnek, vagy olyannak is, aki ritkán jár azon a vonalon.

Szóval, én azért itt is pozitívnak tapasztaltam az emberek hozzáállását. Mindenki (majdnem mindenki) segít, s még a sofőrök is kiugranak a fülkéből, ha kell, és maguk visznek fel a lépcsőn.

(Szó szerint volt olyan, hogy a megállóban kinyitotta a saját kis ajtaját és benyúlva a hónom alá, két kézzel felrakott a buszra.)

Megkérdezik, hogy meddig megyek, szóljanak-e valahol, stb. De mi is van azokkal, akiknél nincs bot, mert csak gyengénlátók, vagy csak fogalmuk sincs, hogy hol vannak, és melyik megálló következik?

Munkámhoz tartozik, hogy ezért is reklamáljak, de csak ígéreteket kaptam. Na, meg ugye a nagy magyarázkodás: Modernizáljuk... javítjuk... ellenőrizzük... büntetjük... kis türelmet kérünk, jövőre már...

Hahh! Na és addig majd elvisz a jármű valahova máshová? Vagy mindenkor kopogjunk be a vezetőhöz, aki jó esetben nem egy morgós ember?

Hát igen, ez is egy jó kis folyamat, ami valahogy nem úgy működik, mint ahogy jó lenne. Csak a kifogás meg a nyafogás!

A másik oldal, mármint a miénk, hát itt is megér egy pár szót. Hogy miért?

Ha a megtanult módon a vak az első ajtónál száll fel, lehet, hogy könnyebb lenne. A sofőr látja, tehát több esélye van, hogy kérdez. Ha mégsem, és idegen helyre megyünk, akkor ott helyben mi is bekérdezhetünk a vezetőhöz.

Ami meg azokat a sorstársakat illeti, akik hiúságból – a gyengénlátók közül – nem hordanak botot és még azt is fintorogva teszik meg, hogy elismerjék, hogy nem látnak jól, hát ne panaszkodjanak, hogy kevesebb a segítség!

Igen, segítséget is kell néha kérni! Nem szégyen, mint ahogy az sem, hogy vagyunk egy páran, akik rászorulunk néha.

Közben a buszom megérkezett, és akik vártak, szó szerint már rántottak is magukkal az esti hangulatba...

Megszűnt a vakságom, hiszen ha volt valami, amit feltétlenül látnom kellett volna, azt elmondták. A többi meg ott volt előttem, velem és bennem: hangok, illatok, szagok, érzések, ízek.

A kinti városi szmog, a benti állottabb levegő, melyet megtöltött az italok, a cigaretta füstje, az emberek dezodorjai és

parfümjei, no meg a rengeteg tánc utáni izzadtság nem éppen kellemes szaga is.

A zene dobjának a hol mély, hol sziszegős üteme, amit önkéntelenül átvett a kezem és lábam, meg a dobhártyám; ami néha ugyan nem volt hangos, de a beszélgetést nem hagyta tisztán zajlani... A beszélgetők és a távolabb éneklők hangjai, a pultosok poharainak csörgése; egy-egy sziszegés, vagy hangsabb kortyolás és társai; a bagósok öngyújtójának csattanásai, vagy épp a gyufájuk jellegzetes zizegő, majd sispergő dallama, amit aztán azonnal követett a bűdös foszfor...

A hol erősebb és túlzó parfümök tömkelege, az üdítők és borok, sörök, vagy éppen egy-egy rövid erősebb szaga, amibe aztán belevegyült néha egy rágó mentolos illata; a kinyitott ablakokon át beáramló frissebb éjjeli levegő, amibe aztán jött az autók és a távolban elcsörgő troli, vagy villamos ásító hangja.

Beszélgettünk, nevettünk, iszogattunk és még táncolni is hívtak, de ugye én és a duhajkodás..!

Na, nem gondolom, hogy egy olyan alkalomkor nem kérek fel egy nőt táncolni, de ezen a helyen nem volt kedvem. Nem azért, mert más volt a hely, vagy a társaság, még csak nem is azért, mert nem lett volna partner.

Néhány éve egy gálaesten vagy bálon, ahogy illett, jöhetett a keringő, vagy egy rock is, valami latinós, de mint írtam, az is más volt.

Itt a tánc nélkül is nagyon jól érezhettem magam és mindezt a társasággal, akik melletttem és velem szórakoztak.

Mi, együtt és késő estig.

Aztán, mivel az éjjeli járatok már csak ritkán vitték hazafelé az utasokat, elkaptam egy taxit és azzal jutottam haza.

- Merre menjek? Tájékozódás szempontjából könnyebb önnek, ha a főúton megyünk? - kérdezte az utca hallatán a vezető.

- Igen, úgy jó lesz, mert ha arra megy, amerre még mehetne, az ott fel van túrva - feleltem.

- Jó, rendben.

Mialatt két kereszteződésben megemlítettem, hogy melyik utca hol és merre nyílik, még beszúrtam, hogy:

„- Most vált majd a lámpa”, a taxis nem kérdezett többet.

Sosem volt kérdés, hogy hol járok, hová tartok és így ez nekem biztonságot adott, s akik meg vezettek, csak ámultak, hogy honnan és miképp ...

Látó koromban rengeteget jártam biciklivel - ez egy jelentős része volt az életemnek akkor -, így a város és a peremkerületek utcái, terei és házai mind-mind beleégtek a fejembe. Megvolt a virtuális térkép, legalábbis több helyről.

Aztán, amikor a bejáratnál kifizettem az utat és úgy adtam oda a pénzt, hogy megjegyeztem, mennyit adok és miből, mindketten jót nevtünk és „jó éjszakát!” kívánva elbúcsúztunk.

No, és akkor jöjjön egy kis kultúra, egy másik kikapcsolódási forma.

Látó koromban szívesen jártam évente legalább egyszer végignézni egy-egy galériát, vagy képtárat. Ilyenkor nem minden esetben olvastam el minden műtárgy leírását, csak hagytam, hogy az adott kép színei, alakjai, tájai, vagy a szobrok formái elvarázsoljanak. Hagytam, hogy a hely és a kiállítás hangulata magába szippantson...

Aztán ahogy teltek az évek, már sokszor vissza-visszatértem egy adott helyre, egy adott festő képéhez; kialakultak a kedvencek, vagy épp azok, melyektől a hátam borsózdott.

Jöhet a kérdés: mit adhat egy képtár vakon nekem?

(A szobrok még csak-csak, hiszen azokat, ha lehet, az ember megtapogatja, de ezt majd később.)

Hát egyrészt ugye megint sokat jelentett, hogy korábban láttam, tehát fel tudtam idézni az emlékeimből miegymást. Másrészt az sem elhanyagolható, hogy akivel, akikkel men-

tem, hogyan mesélték el magát a festményt, alakzatokat, vagy éppen azt a sugárzást, amit a teremben a kintről beeső fény adott.

Aztán ha beszélgetett az ember ott, jöttek az érzések, az emlékek és megannyi történet is, így egy képtár is rengeteg élményt tudott adni.

Az, hogy ha sikerült egy tárlatvezetést is elkapni, ahol aztán a hozzáértő meg elmesélte a tudnivalókat, esetenként meg még a képek rámáját is megtapogathattam, akkor lehetett szinte teljes a nézelődésem.

Gyakran elhangzott a „Csak óvatosan!” és a „Sajnos ezt így nem lehet megtapintani, de...” s mire végére értünk egy résznek, akik velünk jöttek, mindenki természetesnek vette, hogy nekem lehet, de nekik nem. Ha a látó koromban egy-egy teremőr nénike vagy bácsika komoran és szigorúan figyelte minden mozdulatomat, mostanában már ők ajánlották fel, tapintsam meg a kiállított tárgyakat.

Ha sikerült bejutni egy szobrászművész tárlatára, az ott lévő alakzatokat minden esetben végig tudtam simogatni. Ott duplán meséltek, hiszen nekik meg jó érzés volt, hogy megmutathatták egy látássérültnek azt, amit „szegények nem látnak” ...

Bár az is tény, hogy manapság egyre több olyan múzeum van már, ahol kifejezetten odafigyelnek a fogyatékkal élőkre. Mind arra, hogy kerekesszékkal is bejuthasson valaki, vagy esetleg vakon is tudjon meg mindent a bentről.

A tárlatokon is vezetősávok vannak, vagy egy apró eszközzel hallhatóan információt kap az érintett az adott tárgyról és arról már nem is beszélek, hogy a feliratok között ott a Braille is. Na, és ugye a legtöbb tárgy valamilyen módon meg is tapintható.

Egy-egy jó másolat tapintásra is ugyanazt adja, mint egy eredeti és így legalább az igazinak az értéke sem vész el és akár lehet biztonságosan őrzött széfben is...

Itt el kell mesélnem, hogy egy könyvemhez kerestem anyagokat és bizony eljutottam a Szent Koronához.

Annak idején láttam, tudom, hogy hogyan néz ki, olvastam róla, de most jó lett volna felidézni a régen látottakat... tapintással... azaz vakosan megnézni.

Némi utánajárással kiderült – persze ez tudható –, hogy vannak másolatok, de azok közül is sok üvegvitrinbe van zárva, így megint csak attól kellett félnem, hogy amit szerettem volna, az kimarad az életemből.

Na, de én nem az vagyok, aki feladja!

További kutatás és némi telefonok után kiderült, hogy ugyan nem fémből, hanem porcelánból készítettek méretarányos másolatot a koronáról, így aztán beszéltem az illetékessel és nagyon hamar ott fogdoshattam a porcelánból elkészített királyi díszet.

S ha éreztem is rajta, hogy keményebb, vastagabb, meg nem fémes az érintése, de ott volt a kezemben. Porcelánból, de sárgán, kéken, képekkel, no és a ferde kereszttel a tetején!

Vagy hogy maradjak a tapintásnál:

Ha az ember ugye igyekszik valóságghűen írni, ahhoz több mindenről kell tapasztalatokat összeszednie...

Ha középkori fegyverekről volt szó, megkerestem egy-egy kardmásolatokkal foglalkozó boltot és miután elmondtam, hogy mihez szeretném azt megtenni, hogy bemegyek és megfogdosom, hát már nyíltak is az ajtók.

De ide jöhetett egy-egy haditorna egyesület, ahol nemcsak megfogdoshattam a felszereléseket, de sok-sok kérdésemre olyanoktól kaptam választ, akik igen ottvannak a témában.

Vagy bizony, ha nem is láttam, de mégis „megnézhettem” a bemutatókat, ahol aztán a lovagi torna vagy egy várostrom is adott élményt...

„Kardok csattogása, pajzsok csörömpölése, csatakiáltások, ágyúdörrenések, lovak nyerítése; nyilak zizegése, vadászsólymok vijjogása...”

Ha e mellett meg még volt bátorságom kérdezni és kipróbálni dolgokat, lehet, hogy több élménnyel jöhettek haza, mint egy látó.

Mint ahogy látóként sosem voltam ilyen rendezvényen, most nem is régen: vakon kovácsoltam patkót.

„kopp, kopp, kip-kipp, kopp, kopp... Jó, most megfordítjuk..... kopp, kopp, kipp-kipp.”

Hogy milyen volt?

Ha én elmentem és kipróbáltam, csak azt tudom javasolni, hogy menj el te is és hajrá!

Azaz mindeközben el-eltöltöttem úgy a szabadidőt, ahogy bárki... aki akarja...

De ugye elindultam kirándulni is – mit néz egy látó egy hegyen, egy pataknál, egy sziklarenetegben?

Amit én! Amit vakon is lehet!

A napfény érzését, a fák susogását, a szél simogatását, a mohák érintését; a hegyoldal meredekségét, vagy éppen a lejtők csúszását... A sziklák formáit, a virágok és a tiszta levegő illatát, a hely állatainak hangjait, vagy éppen a csendet. Természetesen társasággal és nem egyedül.

Egy tájegység hangulatába beletartozott a beszélgetés, a helyi gasztronómiai felfedezések ezer és ezer íze és illata, vagy éppen egy jó pincében megivott finom bor is.

A hideg patakok csobogása, a kis falvakat álomba ringató tücskök ciripelése, vagy éppen a falucska utcáin elrobogó lovaskocsi, vagy egy szántáshoz használt traktor berregése.

Mit hagytam ki?

Mesélhetnék még a baromfiudvarok életét kitöltő állatok megannyi hangjáról, a jellegzetes szagokról, de a reggelente a parasztasszonynak a baromfikat ébresztő kurjongatásairól is.

Mindent élvezve, szabadon és pihentetően.

Amit még be kell szűrni, hogy ha aktívan akar egy látásérült pihenni, bizony azt is lehet olyan sokszínűen, mint másnak.

Bicikli? Azt mondom : tandem.

Lovaglás? Azt mondom: megtanulható - két évig csináltam.

Csak felsorolásképp:

Vakos ping-pong, csörgőlabda, úszás, futás, bowling, billiárd, küzdősportok, izomépítés...

Ugye, hogy mindjárt nem is olyan sötét egy látássérült szabadideje?

Említettem már a filmeket is.

(Előző könyvemben részleteztem, hogy miképp nézek filmeket.)

Ha beültem egy moziba, fontos volt, hogy a filmről tudjam, mit akar majd mondani. De a jól felépített történetek párbeszédei és a zene mindig megadta a film lényegét. S ha meg az egész csak egy csendben játszódó és csak a látványra épülő sztori volt, lehet, hogy arra be sem mentem.

A színház egy más világ, de a technika nagyjából ugyanez. Persze annak aztán ugye más a hangulata...

„Etikettek sokasága, öltöny, viselkedés, taps, vastaps, nevetés, színészi orgánumok és ha nem is látott, de érezhető játék.”

De folytassam csak azt a sort, amit lehet, amit én szoktam.

Az olyan, mint zenehallgatás, ugye otthon szinte állandó. Vagy a rádióból, vagy ha éppen elmélkedni akarok, csak beállítom a kedvenceimet és máris csiklandozhatja a fülem egy lágy, vagy épp keményebb dallam...

Milyen egy vaknak egy koncert?

Leginkább ez attól függ, hogy milyen zenére megy el. Ha keményebb és tömeg van, jobb, ha felkészül lelkileg, hogy ott aztán tényleg senki nem figyel rá, mint vaksira. De ugye ez nem is fontos, hiszen oda mindenki tombolni megy. Hacsak nem egy ülőhelyre ugrik fel az ember. A zene ereje és a szórakozó emberek őrzőgése, táncoló hullámozása és a népeket megmozgató előadók játéka olyannyira beleillesztenek a többiek közé, hogy csak egyszerűen ott lehetsz és már a közel-

ségtől és a hangerőtől annyi benned az adrenalin, hogy pörögsz, mint egy bűgőcsiga...

S megint jöjjön valami más:

Ha elmesélem, hogy volt szerencsém repülőgépet vezetni? (mondhattam a pilótának, hogy: „na én aztán tényleg vakon repülök”), s ha nem is láttam az alattunk elterülő tájat, de érezhettem azt, ahogy a gép billeg, emelkedik, vagy épp süllyed...

Mi kell mindehhez?

Leginkább nyitottnak lenni, szemfülesnek és kilépni a világba!

(Azok a sorstársak, akik napi szinten a négy fal között siránkoznak, hogy semmi nem történik velük, de amikor lehetne, akkor meg inkább nem kérnek belőle – hát, no comment!)

Azért ide mindenképp be kell illesztenem, hogy ezekhez a dolgokhoz jó egy-egy barát is, akit szintén meg kell tudni szólítani, vagy éppen az az egyesület, aki esetenként az efféle programokat megszervezi. Mint egy nyaralást, vagy kirándulást, vagy állatkerti sétákat...

De lépni nekünk kell!

Majdnem kihagytam a szórakozásból azokat, amiket én még művelek (vagy gyakran, vagy ritkán) :

Olvasás számítógéppel, erről már írtam, filmnézés – amit lehet megint a számítógépen, de egy moziban is... ugye mindjárt ideér a romantika is; s akármennyire furcsa is, de még játékok is vannak egy-egy program segítségével...

Nem a kép a lényeg, hanem a hangok, a többi meg a fantáziánkon múlik!

De tényleg nem feledkezhetem meg a legjobban szeretett hobbitmról, az írásról.

Gondolatok vannak, téma mindig akad, így aztán csak az a lényeg, hogy megfogjam a billentyűzetet és nyomkodjam a betűket...

Megálmodom, kigondolom, leírom, aztán ha eljuthat egyszer a kiadóhoz, mert érdemes rá, akkor a vége: a megszületett könyv.

A maga megfoghatóságával, a papír illatával, a lapok pörgetésével keltett huzattal...

Mіндеzt lépésről lépésre. A szöveget megírja az ember, majd javíttatja, kiegészíti, vagy lefaragja. Aztán ellenőrizteti, átszerkeszti, újrafogalmazza. Ha már nagyjából azt hiszed, hogy kész, kiderülhet, hogy az egészet ismét kell... vagy nekiállhatsz könyvvé formálni.

„Betűk, méretek, stílusok, jelek, kiadó keresés, borító...”

Igen! Mert az az egyik legfontosabb! Színeivel, formáival és mondanivalójával, ami szerves része a könyvnek!

Mivel én is elektronikusan tudok csak hozzáférni az irodalomhoz, ha elkészült egy írás, elérhetővé teszem, hogy a sors társak is olvasni tudják számítógéppel.

Miről is írok?

Mindig másról. A múlttól, a jövőről, kitalált dolgokról és megtörténtekekről.

Ha elszabadítom a fantáziám, akkor bárhol lehetek; harcolhatok, utazhatok a világ bármely táján, azzá válhatok, akivé csak akarok, de azt is elmondhatom a majdani olvasóknak, ami bennem van... Jót, rosszat, kényelmetlent és igazat; vallást, politikát, nézeteket és az általam igaznak vélt olyan dolgokat is, amiről azt gondolom, jó, ha mindenki elsajátíthatja...

S eközben, ha be is csúszik a munka vagy bármi, nekem ez is a pihenésem része, a szabadidőm egyfajta eltöltése...

III. felvonás – Profestis lucibus

Hogy mennyi minden történik velem-velünk egy sima hétköznapon?

Veled, vagy bárki mással mennyi? Az attól függ?

Na igen. Lehet, hogy a házimunkád végzed odahaza, de közben látogatsz valakit, vásárolsz, ügyet intézel, utazol és folytathatnám. Jössz-mész, kommunikálsz, eszel és iszol, ismerkedsz, mérgelődsz, vagy éppen csak ücsörögsz és megpróbálsz kikapcsolni és a semmire gondolni...

(Némi filozófiai szösszenet: ha éppen a semmire gondolsz, akkor is gondolsz valamire – a semmire –, tehát ez egy értelmetlen valami...)

Ha éppen úgy ébredsz fel, hogy tudod, aznap nincs munka, csak azok, melyeket te magadnak teremtesz, másképp lépsz ki az ágyból.

Bal kezemmel kinyúltam, hogy bekapcsoljam a rádiót; hallhassam megint a legújabb agysokkoló híreket, eltompítson valami mai zenének csúfolt zagyvalék.

Ám a zene valóban az volt. Az előadót nem ismertem fel, de a háttérből egyre erőteljesebben felszólaló gitár és a halk társa valamiért arra ösztökélt, hogy fittyet hányjak mezítelenségemre és még hangot adjak a polcon muzsikáló magnónak.

Aztán amikor mindezt a csodát elrontotta a szignál, már felvettem némi alsót és bevágódtam a mosdóba.

„- Áldott legyen ez a szerda! Akkor ma... igen, meg az is... és hej! Végre az sem marad el!”

A szellőzőcsatornán, amit magamban a „valóságshow csatornának” hívtam, egy szomszédos lakásból felcsendült egy gyerek ordítása, majd egy anyáé, hogy:

„- Nincs baj...cs...ke...nem é...”

Jó, tehát ott történt valami, de hiszem, hogy máshol is elindult a reggel.

Igen, hiszen ha elindítjuk, akkor már megy az magától.

Mosdó, csap, kád, tus, hajszárítók, borotvák, majd talán kávéfőzők. Esetleg néhány helyen turmixgépek, vagy a hűtőajtó hangosabb csapódása, no meg a mikrosütők csilingelése.

Puff! – hangzott az ablakom alól, ahogy az udvaron parkoló autónak becsapták az ajtaját.

„– Ma kellemes őszi nap lesz, a délelőtti órákban huszonkettő fokkal, de estefelé megnövekszik...”

Na, akkor délutánig mindent el kell intézнем, ami kinti!

A megszokott dolgok, mint a rendrakás, a kávé és a reggeli ugyanúgy folytak, mint szoktak.

... Csak ülsz és kavargatod a kávé, ami attól jó, hogy a körkörös mozdulatoktól az illata beleszáll az orrodba, majd elindítja az agyadban a gondolatokat; megízleled és aztán az ujjaiddal arrébb tartod a kiskanalat, hogy ne szúrjon arcon, majd ha elfogy, irány a mosogatás...

Aztán rájöttem, hogy ma nincs is igazán kedvem elindulni.

Hogy miért?

Nem tudom. Talán rosszul ébredtem, vagy mert nem emlékszem, hogy miképp fejeződött be az álmom... Hát nem mindegy? Na, de ha menni kell...

– Na, ember, szedd össze magad! Dolog van, jó az idő – még legalább is egyelőre – és holnap meg már nem lesz, aki segítsen!

Miközben befejeztem a reggeli kaja utáni mosogatást (valamiért nálam az a gyakorlat vált be, hogy amit elkoszoló, azonnal elmosogatom és így mindig üres a konyha), úgy rángattak a gondolataim, majd beleszédültem.

Mit nyafogok, hogy nincs kedvem? Miért kevés az, ami van? Miért nincs hangulatom már ma is kimenni?

Sokkal többen vannak „odakinn”, akiknek tényleg van problémájuk. Ha minden világfájdalmamon végigmennék, azt hiszem nagyon elszégyellném magam. Merthogy ugye, minden relatív, de...

Ha nekem épp az a legnagyobb bajom, hogy mondjuk unom a margarint, a felvágottat és az ebédnél a makarónit, akkor mit szóljon az, akinek enni nem jut? Nemhogy margarin, de még zsemle sem!

Az a bajom, hogy reggel fázom, délben meg folyik rólam a víz, mert dühöng kint a nyár? Vagy télen éppen fázik a kezem?

Na, és mi van azokkal, akiknek nincs hova bemenniük; nyáron még tisztálkodni sem tudnak, télen pedig éjjel sem – szinte sosem – tudnak átmelegedni?

Az bánt, hogy nem vehetek meg egy mobiltelefont, vagy egy több ezer forintos könyvet, esetleg egy márkás cipőt?

Mi van azokkal, akiknek vízre nem telik? Vagy gyógyszerre?

Na, ugye, hogy végtelen a sor?

Persze, nagy igazság, hogy: „...mindenkinek a saját keresztje...”

Közben azt is végigzongoráztam, hogy ha délelőtt jön megint a tréner, hogy kifinomítsuk az úttanulást, akkor, ha minden csúszik is – mint saját dolgaim elintézése –, akkor is végezhetek hamar...

Na, hogy miért akarok hamar végezni? Hát csak! Talán azért, mert mintha derengett volna a kávé alatt valami gondolat a könyvemhez.

Kezembe vettem a telefonom és tárcsáztam.

- Szia! Ma akkor randizunk? – kérdeztem egy ismerősöm, akivel megbeszéltem korábban, hogy ha lesz valami, amihez kell a „szeme”, jelzem felé.

- Igen. Fél kettő jó?

- Tuti! Akkor majd jössz! Szia!

- Szia!

Ez egy olyan dolog, amiről néhány szót ejtenék.

Bármennyire önálló egy látássérült, akárhogy is képes dolgokat teljesen egyedül elvégezni, egyrészt néha elengedhe-

tetlen a segítség, másrészt meg több szempontból biztonságot ad egy látó.

Nekem nemcsak abban, hogy a nem ismert helyekre elkísér, vagy egy boltban, esetleg bankban segít, hanem közben ugye beszélget az ember, és máris nem olyan száraz a nap.

Tudnánk egyedül bóklászni egy közértben, ahol ugyan biztos segítene egy-egy eladó, de mennyivel jobb, ha ismerős kérdez, intéz és nem egy vadidegen?

Megkérdezné egy postán, vagy bankban a bejáratnál ácsorgó biztonsági őr, hogy „- Segíthetek?” ..., ellenben az ismerős már tudja, hogy, mit akarsz, megbízik már benne és nem kezel „ufo”-ként, ha matatsz a tárcádban és nem türelmetlen, ha két másodperccel hosszabb ideig keresed a megfelelő pénzt...

Jó-jó, tudom, hogy szinte mindenhol teljesen (vagy részben) segítenének az emberek. Sőt! Ugye említettem már, hogy (ha-csak a látássérülteket hozom fel) igyekeznek a hivatalok is azt elérni, hogy önállóan intézhessük dolgainkat; vezetősávok, feliratok, hangos bemondás...

Ha józanul végiggondolom, aki csak teheti, nem egyedül megy. Mindegy, hogy ez vásárlást, vagy ügyintézkést jelent, ha tud, megkér valakit.

Vannak közöttünk olyanok - kortól és beállítottságtól is függ -, akik ezt egy huszárvágással úgy teszik meg, hogy „elintéztetik”.

Ők felhívják a szomszédot, a helyben működő szociális szolgálatokat, vagy ha van, akkor egy helyi látássérült irodát és leadják a rendelést.

„Meg kellene venni; be kellene ugrani; el kellene hozni; ki kellene cserélni...”

Nekik ez a jobb. Kényelemből, megszokásból, vagy csak azért, mert nehezebben mozognak, betegek, vagy bezárkózottabb életet élnek.

A kisebb réteg az, aki valóban egyedül csinálja ezeket a dolgokat. Vagy mert senkije nincs – nem bízunk senkiben –, vagy azért, mert hiszi és tudja, hogy hiába van, nincs lehetetlen!

(Náluk igen gyakori a kutyus.)

Természetesen nem lehetetlen elmenni valahová, ott keresni, kérdezni, megfogni, intézni, fizetni...

Aztán ott vannak azok, akik ha lehet, több esetenél maguk is ott tevékenykednek a helyszínen.

Kérnek ugyan kíséretet, de ez a korábban említett biztonság és a szó szerinti „látás” miatt.

Ha őszinte vagyok, bizony van nem is egy eset, amikor én is ide tartozom.

Kell a társaság, a hely látás miatti ismerete, vagy akár egy barát, akivel a várakozás alatt lehet beszélgetni. De mivel rólam van szó, mivel az én dolgomat kell megnézni, megvenni, elintézni, vagy bármi, igenis ott a helyem!

Arról nem is beszélve, hogy vannak dolgok, ahol elegánsabb vagy elengedhetetlen, hogy ott legyenek!

Hacsak a munkám bizonyos eseteit nézem, lehet, hogy nagyon jól jön ki, ha megbízok valakit, hogy kössön ismeretséget a nevemben? Neem!

Nekem kell odamenni – nem kötelező egyedül –, ha kapcsolatokat építek, vagy bemutatkozom egy hivatalos helyen...

Aztán sosem árt, ha van egy olyan ember mellettünk bizonyos dolgoknál, akiben feltétlen megbízunk.

Na vegyünk például egy csekk befizetését...

Ja, igen. Lehet ma már ezt átutalással és otthonról? Valóban!

(Vagyunk is többen, akik így intézik, de azért nem mindenki.)

Tehát odaadjuk, vagy bemegyünk vele a hivatalba és elintézzük az esetenként több nullás pénz kiadását.

Mi a helyzet egy banknál?

Ha nem akarok belemenni részletekbe, akkor is csak két momentumot említek meg:

Az egyik, hogy egy látássérültnek is rengeteg joga van saját ügyeit egyedül intézni, de mind a bankok és más pénzügyi intézetek, mind pedig a saját érdekekben vannak olyan helyzetek, ahol igenis kellhet egy látó; egy tanú, egy „felolvasó” ...

Ez több társamnak piszkálja az önérzetét, de azt gondolom, hogy ha számba vesszük, hogy akkor jó egy rendszer, ha mindenkinek a legjobbat adja, akkor nekünk is kell kompromisszumokat kötni. S itt nem csak egy sima aláírásról beszélek, amire valóban képesek vagyunk!

Igen, bemehetnénk egy bankba és vihetnénk a kicsi laptopunkat, hogy aztán ott matassunk majd magunknak azért, hogy mi olvassuk el önállóan és egyedül; értelmezzük - ... aztán csak mutassák meg, hogy hol írhatjuk alá...

De valóban nem egyszerűbb, ha ezt nem két óra alatt, hanem tíz perc alatt tehetjük meg?

Vagy mi van akkor, ha – persze ilyen nincs, de ugye az ördög... – ha mindent megértettünk és alá akarjuk írni azt, amit mi úgy gondolunk, hogy elolvastuk, de közben mást írunk alá?

(Nem szándékozom feltételezni ezt semelyik intézetről, csupán mint véletlenül is előforduló eseményt említem.)

Na, mert aztán ha aláírtuk, senki nem fogja megmagyarázni, hogy:

„- De hiszen elolvasta... aláírta... Ja, hogy ön nem azt?”

Tehát jobb, ha belátjuk, hogy igenis vannak bizonyos korlátaink, amiket ugyan nem minden esetben vagyunk hajlandóak tudomásul venni, de attól még azok vannak!

(Ám egy fontos momentum, hogy a „korlátok” kifejezés nem azt jelenti, hogy a látássérülteket a „korlátozottan cselekvőképességű” kategóriába kellene sorolni, aminek a jogi háttérével sok helyen nincsenek tisztában.)

Aztán a másik, ami miatt még jó, ha van velünk látó, segítő, barát... Ha mondjuk egy banknál automatából pénzt akarunk kivenni, mégiscsak jó egy „szem”.

Igen, már hallom azokat a sorstársaimat, akik mondják, hogy:

„- Kell az a rendszer, ahol az automatában is van felolvasó és...”

Egyrészt ez is egy folyamat, még nagyon új és kiépítés alatt van. Másrészt bennem felmerülnek kérdések is:

Ha ismerjük is az automatát - mert hogy nem egyformák - és felismerjük a gombokat és megtaláljuk azt a funkciót, ami nekünk kell, biztos, hogy minden esetben jó lesz a tranzakciónk?

Mi van akkor, ha - még ha nem is gyakran, de - előfordul, hogy elütjük a pin-t? Vagy a számlaszámot? Mi van akkor, ha a kiadott címlet esetleg nem az, mint amit akartunk?

(Láttam már olyat, hogy tízezres helyett ötöst adott ki a gép.)
Mi ugye eljövünk jó esetben és amikor valahol fizetni kell, akkor már hiába csapkodjuk a homlokunkat!

Igen, lehet reklamálni, meg lehet ott a bizonylat és az értesítő sms is, de jó az nekünk, ha ezzel elmegy egy csomó időnk és mérgeződhetünk a saját egonk miatt?

Vagy említettem, hogy elütjük a pin-t.

A gép jelzi a hibát, megpróbáljuk egyszer, aztán még egyszer. Jó, lehet, hogy másodjára jó lesz, de ha nem?

Ott állunk majd és az automata hopp! Megette a kártyát.

Megint csomó idő és utánajárás...

Tehát megint megkérdezem: Nem könnyebb és gyorsabb segítséget kérnünk?

(Le kell szögeznem, hogy ezzel nem kell egyetérteni, ez az én véleményem!)

Miközben megjött az útvonalat tanító oktató, vissza kellett térnem a jelenbe.

Nehéz úgy botozni, közlekedni, hogy teljesen máshol járnak a gondolatok! Lehet, s egy idő után már így is van, de amíg az ember begyakorolja, addig kell a tiszta fej!

Hogy miért is ragaszkodom annyira ahhoz, hogy egyedül (a lehetőségekből azért mindig van olyan, ahová valóban jobb egyedül érkezni, mint mondjuk egy randevú...) mehessek?

Azt vallom, hogy ez egy fajta önállóságot tükröz és egy olyan valami, amivel ahányan vagyunk, annyiféleképp boldogulunk.

Van olyan, aki nem szeret, vagy nem mer botozni. Akad olyan, aki sokkal szívesebben kísérteti magát és olyan is, aki meg minden segítséget elutasít, ha a közlekedésről van szó.

Mivel nem vagyunk egyformák, ezért nem lehet sablont húzni két vak szokásaira – köztük a közlekedésére sem – és ide leírhatnám a többi tulajdonságot is.

(Azt meg kifejezetten tanítani kellene még a látássérültek között is, hogy ezt ha nem is teljesen, de valamilyen mértékben elfogadják egymásról is!)

Megnéztük az utat egyszer, aztán még egyszer. Szokásos átkelések, forgalomfigyelés, lépcső és mindaz, ami kalanddá válik a vakoknak a mindennapokban.

Hogy miért?

Mert a környezet két egymást követő napon, de akár 2 egymás utáni órában sem ugyanaz!

Ma itt van egy tábla, holnap meg egy autó. Aztán ha a megszokott támpont esetleg egy járdaszél, akkor is lehet, hogy két héten belül akadálymentesítik a kerekes-székesek részére és már az a szél nincs is ott.

Ma megáll az autó, de holnap meg éppen ha nem figyelsz, rádnyomja a dudáját.

- Mi van, nem látod, hogy piros a lámpa?

- Képzeld nem! Tudod, vak vagyok!

S itt ez még akkor is előfordulhat, ha az a bizonyos lámpa berreg neked, vagy bemondja azt, ha átkelhetsz, vagy épp nem.

Ma megtalálod a támpontnak megadott sarkot vagy kiugrást, hogy tudd: itt kell elfordulni, de holnap meg a botod

átsiklik előtte és csak azon veszed észre magad, hogy többet léptél már, vagy megérkeztél valahova, aminek nem kell ott lennie...

Ma egyedül jutsz át egy zebrán és amint átérsz, ott megkeresed a fal folytatását, de holnap jön valaki, aki átkísér és már egy méterrel arrébb állsz meg; meg kell keresned azt a részt, ahonnan tudhatod, hogy hol is vagy éppen...

Ma sima az út, de holnap meg, ha nem figyelsz, lefejelsz egy éppen felépített állványzatot, vagy rosszabb esetben már a munkagödör alján térdepelsz...

A tanulás néha nagyon el tudott fárasztani. Ilyenkor az ember duplán koncentrálni. Egyrészt tanulsz, másrészt memORIZÁLSZ. Ja és nem említettem, hogy szeretnél minél hamarabb megfelelni is, hogy aztán mehess Isten hírével!

Ha már azt hittem, hogy megvan az útvonal, gyakran jöhettem rá, hogy sokszor egy egyenes vonal is elgörbülhet, vagy ha csak egy pillanatra - egy köszönés miatt - elfordítom a fejem, minden összekavarodik.

(Régebben történt, hogy egy ilyen esetben olyan bambán értem át a felezővonalától, hogy úgy nekikoppantam a jelzőtáblának, hogy ha látom, azt hiszem, hogy az elgörbült.)

Azt hittem, hogy a földszív, amit az átkelésnél meg kell éreznem a botommal, a jobbomon van, de az valahogy átkerült a balomra.

„A fenébe! Hát hol nem figyeltem jól?”

Ami akkor régen, és ma is kicsit zavar, és elgondolkodtat, az egy úttest szélének a keresgélése.

Ott állsz, a botoddal tapogatod, hogy hová nem lenne jó lépni. Keresed a szélét a járdának, s ha szerencséd van, az ott is vár; talán nagyobb és könnyebben megtalálod, de lehet, hogy lesüllyesztett, és akkor... De az ott van, csak jobban kell keresned.

Na, és amíg ott matatsz, már hárman ugranak érted, hogy:

„- Jaaj, vigyázzon, az az úttest! Át akar menni?”

Nos, hát tulajdonképp ha valaki segíteni akar, sosem rossz egy ilyen helyzetben. De ha meg csak te akard megtalálni a vonalat, ahol majd esetleg megvárod majd az átkelési lehetőséget, akkor lehet, hogy ez a zavaróbb.

Megint egy dolog, ami olyat kíván tőlünk és a többiektől, amit emberi hangon és ha kell, diplomatikusan kell elmagyarázni. Lehetőleg úgy, hogy neked, nekünk is jó legyen, most és máskor is, de ne ijesszük el magunktól a segíteni akaróinkat.

Ahhoz, hogy jól tudjanak segíteni az emberek, tanítani kell őket. Ez meg nagy türelmet és megannyi mást is jelent.

Aznapra elfogyott az oktatás.

„Nagyon elfáradtam, de majd pihenésképp kidumálom magam délután.”

Hazafelé már egy betanult úton mehettek, így a rutinos botozást alkalmazva kikerültem egy nyitott kaput, nem mentem be egy bolt ajtaján – mire nem jó, ha az ember figyel az orrára is –, nem léptem ki az útra és nem mentem túl a bejárati ajtómon. Pedig tényleg zsibbadt volt az agyam.

Hogy mi játszódik le az emberben, ha eltéved? Mit tesz egy látássérült, ha nem találja a megszokott támpontjait?

Talán mordul egyet, talán felnevet, de kissé visszafordul és keresni kezd. Kutat, matat és addig „nézelődik” a botjával, amíg már ismerős falat, kukát, csatornát nem talál. S nem kezd el toporogni, vagy jajveszékelné még akkor sem, ha nem talál olyat, amiből tovább tud indulni.

Talán megszólít egy arra járó – már ha van ilyen –, aki segít (sokszor ez amúgy automatikus, hiszen ha fel és alá sétálgat az ember, valaki előbb-utóbb odalép), s ha meg kietlen az utca, tart egy irányt, aztán addig kutat, amíg tovább nem jut...

Amint becsuktam magam mögött a lakásom ajtaját, jött a szokásos „Helló itthon!” és leültem egy percre.

„Mindjárt itt az a nap, amikor... húú, azt hiszem beszélnem kell... iigen, hol is van az a gondolat, hogy a főszereplőm hová induljon?”

Felálltam és elindultam, hogy megmossam a kezem.

Bamm! – csattant a kezem a szekrényen, ahogy lendületből indítottam a lépést.

Elnevettem magam és egy negyednyit fordulva a jó irány felé – legalább is ezt gondoltam – ismét léptem...

Durr!

– Hát ez marha jó! Már annyira elfáradtam, hogy itthon is eltévedek? Ha ha ha!

Az ebéd gyors eltüntetése után, amit amióta külön laktam nem nagyon gyakran tettem így meg, mert hittem és éreztem, hogy az evéshez nyugalom kell – ránéztem az órára.

„A pontos idő tizenhárom óra húsz perc.”

Na, nézzük csak meg, hogy van-e valami az email-jeim között!

Tényleg rá lehet szokni a netre. Sokszor rosszabb, mint egy másik olyan valami, amire simán rányomja az ember, hogy „függőség”!

Nekem volt, hogyha egy délelőtt nem jött semmi, már azért is írtam valaki régi ismerősnek, hogy legalább várhassam az esetleges választ. De ha végképp nem jött semmi, akkor néztem mást és így valóban néha odaragadtam a gép elé.

Mivel tudtam, hogy a barát hamarosan jön, hiába indultak el a gondolatok a könyvemhez, már nem álltam neki, hogy fogalmazzak. Ehelyett, hogy azért ne vesszenek el a gondolatok, megnyitottam egy „jegyzetek” mappát és gyorsan beleírtam a pillanatnyi gondolataimat.

„igen, ott lehetne az a hely; talán leégheet...; esős az idő; véletlen megmentő...”

A megszólaló kaputelefon visszahúzott a jelenbe és ahogy egy gombnyomással bezártam a dokumentumot, már léptem is az ajtóhoz.

– Igen?

– Helló, megjöttem!- szólt bele az ismerős.

A hangja hallhatóan mosolygós volt és mivel nem akart bejönni, már kaptam is a botom, a táskám és miután a szokásos kikapcsolásokat megtettem, bezártam az ajtót és elindultunk.

A bevásárlást szerettem volna mindenképp elintézni, mert ha a többi, mint posta és gyógyszertár le is marad, az akár másnap a munka mellett megvalósítható.

Miután belekaroltam az ő karjába, ami megint embertől függ, dinamikus léptekkel haladtunk a bolt felé.

Van a látássérültek között olyan, aki azt kedveli, ha őt fogják. Aztán olyan is, aki – mint én – inkább megfogja a kísérőjét; így talán nem érzi az ember olyan kiszolgáltatottnak, olyan „vitt dolognak” magát.

Akadnak olyanok, akik megfogják a másik könyökét, vagy a vállát, de lehet, hogy mögé állnak és a táskájukba kapaszkodnak.

Akik meg segítenek, valamiért ösztönösen elkapják az ember hónalját, vagy a könyökét. Ja és viszik...

(Még többen vannak, akik ha megfognak, még meg is emelik az embert.)

Ez egy olyan valami, amit mint korábban írtam, jó tisztázni az érintettel.

A vásárlás alatt mindketten meséltünk a történetekről, hogy kivel, mi és mikor és miképp...

A számomra éppen kellő dolgok, mint ételek, tisztítószeresek és effélék válogatása hamar ment.

Ha egy bizonyos felvágottat akartam és az csomagolt volt, odaadta a kezembe, hogy tudjam, tapintással érzem: az az, amit szeretnék.

Ez volt sok mással is, de amihez erre nem volt szükség, azt gyorsan belerámoltuk a kosárba.

Egy illatszernél meg-megálltunk, hogy az illata alapján eldönthetem, hogy tetszik-e. Egy kávé neve alatt nekem fontos volt tudni, hogy a csomagolást érzem, mert már abból felis-

merem, hogy azt használom majd odahaza. S ez volt még ezer másnál is.

Aztán ha előjöttek az egyéni igényeim, mint hogy a zsemléket mondjuk hármásával csomagolva vegyük meg – valamiért ez lett a napi adag és így könnyebb volt a tárolása –, vagy egy-egy rágcsuból nem akartam sósat, csak simát, rutinnal és megakadás nélkül jutottak a kosárba.

A kedvenc ide illő történetem, amikor vártuk a pénztárnál a sorunkat és ahogy léptem, a könyökömmel nekikoccantam egy embermagasságú ásványvizes polcnak. Mivel nem éreztem, hogy mi az, azt hittem, hogy egy előttem álló vásárló, így hangosan kértem tőle elnézést. Mire közölte az ismerősöm, hogy:

„- Az ásványvíz nem fog megverni!” Persze, hogy jót mulattunk rajta.

Vagy egy másik, ami ugyan nem a vásárláshoz tartozik, de megmutathatja, hogy az ember érzékszervei milyen jó nevetést tudnak előcsalni egy-egy szituációban:

Éppen kint álltunk egy nyári napon egy utcán, ahol vártunk valakit, amikor arra lettem figyelmes, hogy elgaloppol előttem az úton egy lovas.

(Legalábbis akkor ezt hittem.)

„Tradarapp, tradarapp, tradarapp, tradarapp.”

Mivel ez még akkor történt, amikor javában a lovaglós korszakomban voltam, megörültem, hogy a városi forgalomban – még ha véletlen is –, de megjelent egy lovas; díszegyenruhás, vagy épp rendőr...

– Jééé, egy pacii! – kiáltottam fel.

Az az ismerős, aki mellettem állt, csak harsányan hahotázni kezdett, majd amikor végre meg tudott szólalni, elárulta, hogy ami – vagy inkább aki – eltrappolt előttem, az nem egy lovas volt, hanem egy magas sarkúban sután szaladó nő, már a hasunkat fogva neveltünk tovább...

Vissza a jelenbe.

A pénztárnál megtehettem volna, hogy kiszámolom a pénzt és odaadva megvárom a visszajárót, de mivel megbíztam a barátomban, odaadtam neki a fizetés jogát... a tárcámból...

Na, persze megint az a „kinek mi a jobb” dolog.

Gyakran előfordult, hogy ezt saját magam intéztem. Ilyenkor a látók másik nagy tulajdonsága volt az, ami előjött:

Hiába én intéztem a dolgot, a másik vagy a kíséromnek beszélt, vele kommunikált, vagy ha nekem szólt, már nem rám nézett.

Igen, a látóknak kell, kellene a szemkontaktus, amire mi vagy nem, vagy csak alig vagyunk képesek.

De fontos, hogy akkor is mi vagyunk ott!

Ezt is tanítanunk kell, velem beszélget, tőlem kérdez, ha a dolog engem illet és ezért lehetőleg rám nézzen!

Ez nemcsak azért fontos, mert a hangból tudható, hogy nekem beszél, hanem ez az az „emberi” dolog, ami azért lényeges, hogy valóban érezzük: nem a „szegény vak” vagyok, vagyunk, hanem egy másik ember!

Aztán átmentünk a postára, ahol elintéztük a csekkjeimet és egynéhány levelem feladását.

Amíg várnunk kellett, mert a két ablakból csak egy üzemelt, egyszer csak az előttem álló megszólalt:

- Tessék csak előre jönni!

- Á, nem, köszönöm!

A figyelem és a kedvesség akkor is előjönne az emberekből, ha nem lennének vak? Ritka, de aligha hiszem, hogy ebben az esetben egy szimpla látóval ugyanezt megtette volna az illető.

Mennyire nehéz azért küzdeni, hogy ne a sajnálatot váltsuk ki az emberekből! Mennyire bonyolult azt elérni, hogy egy esetben mondjuk ne nekem, aki fiatal és... adják át a helyet egy buszon, hanem mondjuk egy kismamának?

Jó, tudom, a terhesség nem betegség, hanem egy állapot.

De hiszen a vakság sem betegség és ami a legbiztosabb, azt utáljuk a legjobban, ha sajnálkozik felettünk valaki!

Egy másik történet, ahol a sajnálatból való megkülönböztetés megjelent:

Szintén egy közértbe mentünk be egy ismerőssel, de hogy tudjam fogni a kosarat, eltettem a botom. Két pénztár volt, de az egyiknél a hölgy nagyon adminisztrált és ahogy szokás, keresztbe rakva a pultra a kosarat, „zárt” állapotot igyekezett jelezni.

Hát csak azért, hogy megkérdezzem tőle, hol a másik pénztárhoz a sor vége, odamentünk.

- Hát a sor vége, az a sor végén! – jött a válasz és fel sem nézett.

- Köszönöm!

Nem az hozott ki a sodromból, hogy lekezelően felelt, nem az, hogy nem volt képes kulturáltan válaszolni, hanem a körítés.

Hátramentünk egészen a sor végéig, mondtam az ismerősnek, hogy csak figyeljen.

Elővettem a botom és olyan hangosan csattintva nyitottam ki, hogy még az is észrevette, aki nem akarta.

Nem azért, hogy előrevegyen a hölgy, nem azért, hogy miattam kinyissa a pénztárt, csak azért, hogy ha ezzel érhetem el, hogy emberként szóljon hozzánk, akkor megérte.

Amikor aztán végigálltuk a sort és odaérve meglátta a botot, úgy elszégyellte magát, hogy rögtön bocsánatot kért és...

Erre csak annyit mondtam neki, hogy:

- Ne azért engedjen ide, mert vak vagyok, s ne azért... hanem mert egy másik ember, aki idegen itt, az sem tudta volna, hogy a másik sorhoz hol a sor vége...

A délutánra eltervezett „közös” ügyintézésék elfogytak.

A gyógyszerárban csak annyival volt másabb a megszokottnál a történet, hogy amikor megkérdezte a kiszolgáló tőlem, hogy:

- Akkor ön tudja, hogy melyik tablettából... ja, hiszen van rajta Braille...

Mivel volt némi időnk, elmesélhettem a hölgynek, hogy a tablettákat azért ismerem, mert valamikor dolgoztam vele, az adagot tudom, de a Braille egy másik kérdés.

Igen, ugyan a köztudatban az áll, hogy aki vak, az így olvas.

Hát, amikor elmeséljük, hogy ez csupán egy bő tizenöt százalékot érint csak, gyakran meglepődnek.

Manapság már itt él velünk a technika, s a pontírást meg azok ismerik jobban, akik vagy vakon születtek, vagy régen megtanulták. Akad néhány olyan, aki szorgalmas volt és azért tanulta meg, de én mint említettem, nem tartozom a Braille ismerői közé. Na jó, néhány betűt tudok, tudom a rendszert, de nem használom és nem is írok vele.

(Csak egy gondolat: manapság ez a technika már majdnem drágább, mint egy informatikailag jól működő eszköz; mind a felépítését, mind a hozzájutását illetően.)

Aztán azon a napon már másodjára érve haza, másodjára köszönhettem otthonom.

Mivel akkor délután már fizikailag megelőlegeztem, hogy este jócskán magába húzhat majd az ágyam, arra gondoltam, hogy beillesztem a kimaradt dolgokat: némi takarítás, mosás és társai.

A rádiót egy kicsit hangosabbra vettem, majd elindítottam a „takarítási hadművelet” konyhai részét.

Asztal-rendrakás és letörlés-, konyhapult, hűtő, mikró, mosogató...

„Hiszen tele a kuka!”

Miután körbenéztem, hogy van-e még valami, amit kivihetnék a konténerhez, s nem találtam semmit, egy gyors körrel meg is fordultam. Az udvaron belefutottam egy lakóba, aki meglátva aényt – még ekkor nem ismert minden lakója a társasháznak –, hogy: „Nini, egy vak!”, nem tudta eldönteni, hogy mit is tegyen...

Kérdezzen, odalépjen és segítsen, vagy csak szóljon?

Egy darabig hallgatott, majd hogy megtörjem a zavarát, ráköszöntem.

- Jó napot kívánok! Erre jön?

- Nem, csak a szemetet hoztam. Jó napot!

- A konténer nyitva is van - felelte, majd a zavara miatt gyorsan be is ment a lépcsőházba.

Megint megnyertünk egy embert, akit szükség esetén lehet tanítani, vagy ahogy egymás közt szoktuk mondani: „érzéke nyíteni”!

Visszatértem a lakásba és folytattam a megkezdett folyamatokat.

Felmostam (na ez tényleg csak annyiban más vakon, hogy az ember rendszerezve csinálja és aztán ha végigment egy vonalon, a biztonság miatt megismétli) és amíg az felszáradt, na hol kötöttem ki?

Igen, a postafiókomnál!

„Beérkezett üzenetek: három...”

Persze egy volt belőle munka, amit, mivel nem tartozott a határidősökhöz, másnapra hagyhattam, kettő meg baráti visszajelzés.

Ezeket megválaszoltam, majd célba vettem a mosási fázist.

A mai világban az emberek közül már majdnem mindannyian automatát használnak. Aki nem, az vagy a régi „forgótárcsásat”, ami ha gonosz vagyok, akkor múzeum - még ha generációk is nőttek fel rajta és nem is húzom le -, vagy maradhat a kézi mosás.

A lényeg, hogy nekünk ott kezdődik a dolog, hogy bizony szét kell válogatni a ruhákat minimum színek alapján.

Korábban említettem, hogy létezik egy színfelismerő kis technikai csoda (némi chip, egy fotoreceptor és egy gombem, meg a mikrofon), amit ha odaillesztünk a felülethez, megmondja a tutit.

De nekem, mivel ugye ismerem a ruháim, az efféle kütyüre nincs szükségem. (Az meg már gondolom nem is furcsa - vagy

mégis? –, hogy ez a gép igen borsosan túllépi a megfizethető kategóriát.)

Aztán betöltöttem a megfelelő mosószert, és indulás!

A korábban kimosottakból még volt néhány, amit nem hajtogattam el a szekrénybe, így ennek kellett nekifognom.

Ismerős mi? Napokig ott áll valahol, aztán ha vasalni kell, nekiugrik az ember, vagy ha csak elrakható, valamiért akkor is várja sorsát.

Vasalás?

Ez is egy olyan tevékenység, ami megtanulható. A tapintás és a ruha forgatása véleményem szerint nem bonyolultabb, mint amikor látóként csináltam. Mindezt akkor úgy, hogy soha és senki nem tanított erre, csak amit ellestem az akkori páromtól.

„Itt kezdem el, arra haladok, majd lehajtom...”

Mindezt úgy, hogy lehetőleg ne a kezünket vasaljuk és ne égessünk oda semmit!

Jelenleg azért nem vittem túlzásba azokat a ruhadarabokat, amiket vasalni kellett. Aminél meg feltétlenül szükség volt az „élekre”, azokat már úgy tároltam; fogason, vagy a polcon és nem legalul.

(A lényeg, hogy bármit teszünk egy műveletnél, hogy időt kell rá szánni és ha a műveletet jól akarjuk majd végezni, többször lehet és kell ismételni és ellenőrizni.)

Közben beszéltem egy ismerőssel, aki régen nem hívott. Elmesélte, hogy most mi van vele, majd jött a következő, aki morgott; mindenki valamiért megtalálta a számom...

De ez nem volt baj, én szerettem, ha zajlott velem az élet.

Mire igazán elkezdett beesteledni, odazuttyanhattam a klaviatúrámhöz és azt a néhány gondolatot, amivel tovább indíthattam az „elakadt” szereplőimet a könyvemben, bele is írhattam a mappába.

S egyre jobban alakultak a szálak; színesedett a történet, bonyolódott a célba érés és megannyi olyan terület kellett még, hogy igazibb legyen a regény, amihez nekiugorhattam a netnek.

Aztán elfogytak az aznapi betűk, csak ott ücsörögtem és már nem akart érkezni semmi a kezemből.

Kikapcsolódásképp megnyitottam egy korábban abbahagyott nagy „mesefő” trilógiáját és egy vagy több órára elhagyhattam az itteni valóságot.

Közülünk sokan – talán egyre gyakrabban már a látóknál is – szeretik a hangoskönyveket. Egyrészt, ha kellemes hanggal olvassa fel valaki, aki éppen lehet egy-egy színész, mellette még ezer dolgot lehet művelni, másrészt kényelmes. Arról nem is beszélve, hogy a képernyőolvasók kissé monoton hangja mellett élethűbb.

Nekem talán megszokásból azért maradt meg maga a gép, mert így azt éreztem, hogy én olvasok. Ha akartam, ott álltam meg, ahol tetszett és ugyan virtuálisan, de kitéhettem a könyvjelzőt, amit legközelebb pont úgy emeltem ki a „lapok közül”, mint régen; de variálhattam is az olvasást...

Persze nem egy olyan program van már, amivel sokkal barátságosabbra lehet faragni egy-egy szöveget. Állítható hangkarakterek, jobb hangsúlyozás, gyorsabb, vagy lassabb felolvasás... S mindezt nem több tízezer pénzért!

A vacsorát megmelegítve hamar eltűntettem, majd ismét a zuhany alatt elmélkedve már vártam az én jó puha és simogató ágyam.

Egy fárasztó és sok szempontból hasznos nap akkor az igazi, ha aztán ki is aludhatja magát az ember!

IV. felvonás – Somnium

Előfordul igen gyakran, hogy az ember vágyálmai megvalósulnak álmában? Ha ilyenkor igazán pihenünk, kikapcsolunk, akkor mi hajtja az elménket, hogy majdnem kézzelfoghatóan megadja, amit akarnánk valóban?

Hogy is kezdődik egy álom? Na az, amelyik éjjel jön.

Ha abból indítom el, amit nappal csak villámnézetként elképzelünk, s itt érezve órákon át tart, akkor is a lényeg:

Azokat (is) megvalósítja, amiket az élet sosem lesz képes.

Egyszer egy embertől azt hallottam, hogy:

„- Mindenkinnek vannak vágyai. Egy fogyatékkal élőnek az a legfontosabb vágya, álma, hogy ne legyen fogyatékos!”

Nekem ugye, az a fogyatékom van, amivel hat éve élek együtt. Jóban, rosszban, egészségben és betegségben... amíg a halál el nem választ.

Azaz a tudomány jelenlegi állása szerint a vaksággal örök házasságot kötöttem...

Mi is az első – igen, talán több is van – álmom?

Amikor alszom és történik ott velem valami, minden esetben látok. Látom a tájat, az embereket, a házakat. Megfigyelhetem a te, vagy az ő haját, azt, ahogy mosolyogsz és azt is, ha éppen kisüt a nap. Nemcsak érzem a színeket körülvevő kisugárzást, hanem simogatom a kéket, borzoló a barnát, óvom a fehéret, mosolygok a sárgára, taszítom a feketét...

Kacsintok a zöld, vagy másféle színű szemedbe (mint páromnak), kiválaszthatom a kedvenc stílusodat egy ruhában és nem kell megkérdezni egy virágboltban azt, ha vörös rózsát akarok neked hazavinni.

Okozhatok neked úgy meglepetést, hogy nem kérek segítséget ahhoz, amihez látnom kell.

Azaz mindent látok.

S néha valamiért beleszövődik az álmaimba az a fehér bot, amit már ott is hiányolok, ha nem lelem; aggódok, ha darabok-

ban van a kezemben és megnyugszom egy idegen helyen, ha a közelemben van, mert tudom, hogy hazatalálok akár este is!

Az az álmom, hogy láthassak!

Na igen. Most úgy élek, hogy tudom, sosem „látulok” meg.

Mit mondasz? Hogy ezt nem tudhatom?

Meglehet, hogy igazad van. Mert talán éppen egy perc múlva mondja be ország és világ előtt az illetékes, hogy:

„- Mostantól képesek vagyunk a szem transzplantációjára...” vagy „elkészítettük azt a gyógyszert, ami a komplett transzcír-ből megint látó szemet képes...”

Nem az vagyok, aki feladja! Tehát valóban hiszem, hogy egyszer lesz rá mód, hogy lássak. Most már az is eredmény, ha egy része a látássérülteknek jobban láthat, vagy ugye azok az újabb próbálkozások, hogy a chipbeültetés...

De az is igaz, hogy ahogy ez most az álmom, az is igaz, hogy én nemcsak hirdetem: vakon is lehet jól és szinte ugyanúgy élni, mint a látóknak!

Ha elfogadtam ezt az állapotot, akkor azt nem saját magam becsapása miatt tettem, hanem mert tudtam, hogy:

„ Ha másnak sikerült, nekem is fog!”

Régen az volt az álmom, hogy lesz saját kerékpárom, meg az is, hogy mentős leszek, meg könyvet írok, meg dolgozhatok, lesz hol laknom.

Megvalósult...

Aztán hat éve, az volt az álmom, hogy nem lesz beteg a vesém. Nem kell majd diétáznom a cukorbetegség miatt, nem kell naponta inzulint adni és mindazt, ami még ezekkel jár.

Ez is megvalósult, pedig nem afféle „pötyös labdát” szerettem volna.

Ma egy transzplantációnak köszönhetően - némi odafigyeléssel - szinte tökéletesen élek.

Akkor meg miért is ne vágyakoznék, álmodnék a látásról?

Talán ideírhatom azt a másik álmom is, hogy a beültetett szerveim sokáig (örökre) fogják ellátni a dolgukat. Igen! Ez is egy álom, de mivel most minden oké ezen a téren, így csak az erőt sugározom nekik, hogy amit velük kaptam, az valóban sokáig kitartson!

Mi is jöhet még szóba?

Az, ami neked: boldogság, biztonság, egészség, munka, család, gyerekek és a többi tömegcucc!

Addig meg élek és teszem a dolgom. Felkelek, eszem, iszom, jövök-megyek, dolgozom, szórakozom, és álmodom, ha ébren vagyok, meg álmodom, ha alszom.

S amiért tehetek, hogy meg is valósuljon, azért teszek. Ha meg jelenleg olyan vágy is elkap, ami beteljesülésére nincs mód, azt megvalósítom itt.

A könyvek oldalain...

Végszó

S mint ahogy a színdarabok végén megérkezik a taps, s a nézők mindannyian kiáltják „Bravo! Bravo, bravissimo!”, mennyi türelmes nap és év után a sejtelmes távolból leszállt egy hang. Egy susogás, egy érzés, s egy csoda, ami a magamfajta férfiembert lila köddel vonja be; erőt ad és megbénít, majd átölel és egyszerre barát, társ, élet és halál ura...

A boldog vég, ami ha pillanatnyi is, de ezen darab beteljesülése...

T a r t a l o m

Előhang	_5
Nyitány	_7
I. felvonás - Laboro	_23
II. felvonás - Ludicrum i	_42
III. felvonás - Profestis lucibus	_55
IV. felvonás - Somnium	_74
Végszó	_77

A szerző korábbi műve e témában:

Az enyém

Hogy milyen a vakság?

Mit jelent a művéséseknek a szabadság?

Hogyan dolgozza fel az ember, ha pillanatok alatt bekövetkezik az elképzeltetlen, s hogy képes mosolyogva talpon maradni?

A válaszok a gondolataimmal egybeszőve jelennek meg a lapokon, ahol elmesélem, hogyan éltem meg.

Elképzeltetlen?

Nekem is az volt, de megcsináltam és nem beképzeltség, de ha ezzel az írással tanító lehetek, s nem a mester, akkor te, aki olvasod, bátran legyél a tanítvány...